

บทที่ 5

กฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในปัจจุบันมีความสำคัญต่อรัฐที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่จะต้องรับรองสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนและรัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็วและไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 68) จึงต้องมีกฎหมายวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนเป็นกฎหมายให้ประชาชนใช้สิทธิทางศาลได้ และหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนก็ต้องมีอำนาจหน้าที่เป็นหน่วยงานริเริ่มดำเนินคดีหรือหน่วยงานต้นน้ำด้วย เมื่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่มีอำนาจดังกล่าวแล้วย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนในการใช้สิทธิทางศาลในคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ แม้จะมีการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 แต่กลับพบว่าองค์กรอิสระนี้มีอำนาจเป็นองค์กรในลักษณะเป็นองค์กรที่ปรึกษา (Advisory competence) ด้านสิทธิมนุษยชนที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของรัฐในการจัดทำรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนในภาพรวมระดับประเทศ และรายงานเฉพาะกรณีเท่านั้น ซึ่งกล่าวได้ว่าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่รู้ถึงปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากอำนาจในการเข้าไปตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงแต่ไม่มีอำนาจเข้าไปแก้ไขหรือเยียวยาปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการนำตัวผู้กระทำความผิดละเมิดสิทธิมนุษยชนมาลงโทษในทางอาญาได้ในลักษณะการเป็นองค์กรที่มีอำนาจตัดสินใจ (Quasi Jurisdictional competence) เช่นเดียวกับอำนาจของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ ดังนั้น จากสภาพการณ์ในปัจจุบันแม้จะมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ที่บัญญัติให้คดีสิทธิมนุษยชนเป็นคดีภายใต้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ออกแบบ (Design) มาเพื่อพิจารณาคดีความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและร่างกฎหมาย การพิทักษ์ไว้ซึ่งความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ หรือการวางโครงสร้างการเมืองการปกครองมากกว่าที่เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน

การวิจัยนี้จึงมีแนวคิดที่จะทำการศึกษาและวิเคราะห์ในประเด็นการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนจึงเป็นความสำคัญที่จะเป็นการยืนยันถึงสภาพแห่งปัญหาและผลกระทบที่ประชาชนได้รับเป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นจริงเพื่อนำไปสู่หลักการและเหตุผลที่การวิจัยนี้มุ่งหาคำตอบในการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนและกฎหมายวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ข้อ 4.8 เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม เคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชนโดยเสมอภาค และเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก มุ่งให้เกิดการสร้างมาตรฐานและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมเทียบเท่าระดับสากลตามหลักนิติธรรม โปร่งใส ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสในการเข้าถึงความยุติธรรม สร้างความสมดุลระหว่างสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกับประโยชน์สาธารณะ การอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างเสมอภาค หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีความร่วมมือที่ดี บูรณาการและเชื่อมโยงการทำงานระหว่างกัน โดยบุคลากรและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเคารพและยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่พึงได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ดังนั้น การวิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดนี้มาจัดทำเป็นวิทยานิพนธ์เพื่อหาคำตอบที่จะนำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยที่กำหนดไว้ดังรายละเอียดในบทที่ 3 และได้คำตอบเป็นประเด็น โครงสร้าง กฎหมาย จัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนที่จะมีในกฎหมายตามผลการวิเคราะห์ในบทที่ 4 ซึ่งโครงสร้างกฎหมายในการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน ซึ่งการวิจัยจะนำไปสู่การจัดทำการมีส่วนร่วมออกแบบหรือร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) เพื่อให้ประชากรที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงกับการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนจะร่วมกันออกแบบโครงสร้างกฎหมายเพื่อการจัดทำวิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เป็นกฎหมายที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด โดยมีกระบวนการดำเนินการ ดังนี้

คำตอบในเรื่องโครงสร้างกฎหมายการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนตามที่ได้วิเคราะห์ไว้ในบทที่ 4 ได้นี้ออกกฎหมายจำนวน 8 ข้อ ได้แก่

1. ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน
2. ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน
3. หน่วยงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน
4. องค์คณะตุลาการ
5. คุณสมบัติของตุลาการ

6. กระบวนการพิจารณาคดี
7. การเยียวยา การชดใช้คืน และการฟื้นฟู
8. การอุทธรณ์คำพิพากษา

เนื้อหาของกฎหมาย 8 ข้อนี้อถือว่าเป็นข้อค้นพบที่เป็นร่างคำตอบเพื่อนำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนเพื่อที่จะให้ผลงานวิจัยมีความน่าเชื่อถือของข้อมูลและเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงการวิจัยจึงได้นำเอาวิธีวิทยาการวิจัยด้วยวิธีการจัดทำร่วมออกแบบคำถามวิจัย (Co-Design) โดยมีแนวคิดว่าการสร้างต้นแบบของกฎหมายการจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนนั้นควรจะได้คำตอบที่มาจากข้อมูลทางวิชาการและข้อมูลจากผู้มีส่วนได้เสียที่จะนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับคำตอบที่การวิจัยได้มาในเบื้องต้นเพื่อจะทำให้ได้คำตอบที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นอันจะทำให้การจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบสามารถจะเป็นต้นแบบของกฎหมายที่มีประสิทธิภาพในการใช้บังคับได้ จากโครงสร้างของกฎหมายจึงนำไปสู่ประเด็นแนวทางสำหรับการจัดทำร่วมออกแบบคำถามวิจัย (Co-Design)

5.1 การจัดทำการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design)

เมื่อผู้วิจัยได้จัดทำประเด็นที่เป็นสาระสำคัญของกฎหมายต้นแบบการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการจัดทำกฎหมายต้นแบบ ซึ่งขั้นตอนต่อไปเป็นการยืนยันความครบถ้วนสมบูรณ์ตามความต้องการของกลุ่มประชากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง (Stakeholders) จึงใช้วิธีวิทยาการวิจัยการมีส่วนร่วมในการออกแบบคำถามวิจัย (Participatory Design ,Co-design) ด้วยการให้ผู้มีส่วนได้เสีย 4 กลุ่มประกอบด้วย กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มกระบวนการยุติธรรม และกลุ่มประชาชนและนักสิทธิมนุษยชนมาร่วมออกแบบในประเด็นสาระสำคัญของกฎหมายการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนตามกระบวนการมีส่วนร่วมออกแบบและคำตอบที่ได้รับจะนำมาเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยเพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นกฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์มาเป็นประเด็นในการร่วมออกแบบ โดยมีกระบวนการดำเนินงาน (คุณภาพการจัดทำ Co-Design ในภาคผนวก) ดังนี้

การดำเนินการ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นตอนการเตรียมการ** เป็นขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินการจัดทำ Co-Design ประกอบด้วย

1) **ประชากรร่วมออกแบบ** คือ กลุ่มประชากรผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อผลของการจัดทำกฎหมายต้นแบบในการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 16 คน แยกออกเป็น 4 กลุ่ม ซึ่งมีกิจกรรมการ Co-Design ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5.1 การนำเสนอประเด็น Co-Design

ในการจัดกิจกรรม Co-Design มีจำนวนทั้งสิ้น 16 คน แยกออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มกระบวนการยุติธรรม จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 4 คือ กลุ่มประชาชนและนักสิทธิมนุษยชน จำนวน 4 คน

ประชากรทั้ง 4 กลุ่มนี้ แยกออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่

ช่วงแรก ประชากรกลุ่มเฉพาะ หมายถึง ประชากรผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องโดยตรง ต่อผลของการจัดทำกฎหมายการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน มีทั้งหมด 4 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มเฉพาะ 1 ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 4 คน

กลุ่มเฉพาะ 2 ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 4 คน

กลุ่มเฉพาะ 3 ได้แก่ กลุ่มกระบวนการยุติธรรม จำนวน 4 คน

กลุ่มเฉพาะ 4 ได้แก่ กลุ่มประชาชนและนักสิทธิมนุษยชน จำนวน 4 คน

ช่วงที่สอง เป็นช่วงของการนำประชากรกลุ่มเฉพาะทั้ง 4 กลุ่ม มาคณะเคำกันเพื่อให้ เป็นกลุ่มผสมแล้วแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มผสม 1 จำนวน 4 คน

กลุ่มผสม 2 จำนวน 4 คน

กลุ่มผสม 3 จำนวน 4 คน

กลุ่มผสม 4 จำนวน 4 คน

รวมประชากรในช่วงที่สอง จำนวน 16 คน

ภาพที่ 5.2 การอภิปรายและการนำเสนอตามประเด็น Co-Design ของประชากรกลุ่มเฉพาะ

ประชากรกลุ่มผสม หมายถึง ประชากรซึ่งมาจากกลุ่มเฉพาะ แยกมากลุ่มละ 1 คน เพื่อผสมรวมเป็น 4 คน ต่อ 1 กลุ่ม ดังนั้นแต่ละกลุ่มจึงประกอบด้วย เจ้าหน้าที่รัฐ หน่วยงานกระบวนการยุติธรรม นักวิชาการและประชาชนและนักสิทธิมนุษยชน (ดูภาพที่ 5.3)

ภาพที่ 5.3 อภิปรายและการนำเสนอตามประเด็น Co-design ของประชากรกลุ่มผสม

การจัดให้มีประชากรกลุ่มเฉพาะทำให้การอภิปรายร่วมกันภายในแต่ละกลุ่มเฉพาะที่ต่างก็มีประสบการณ์คล้ายกันมาร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายการตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนอยากจะได้รับที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

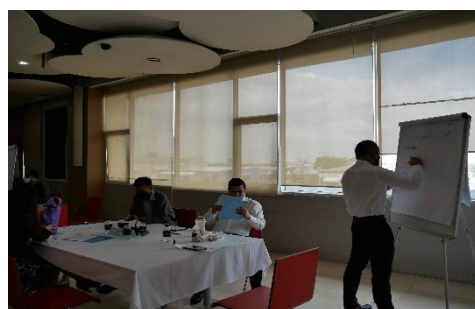
ส่วนการจัดให้มีกลุ่มผสมร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะทำให้ได้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายการตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนที่มาจากประสบการณ์ที่แตกต่างกันของประชากรแต่ละคนในกลุ่ม ซึ่งเมื่อได้ข้อสรุปออกมาจะได้รูปแบบของการจัดทำกฎหมายการตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนจะได้รับจากประชากรกลุ่มผสม

2) การจัดเตรียมสถานที่จัดทำ Co-Design โดยเหตุที่กำหนดประชากรออกเป็น 4 กลุ่มสถานที่จึงต้องแยกเป็น 4 โต๊ะห่างจากกันเพื่อไม่ให้เกิดการร่วมแสดงความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มรบกวนกัน แต่อยู่ในห้องเดียวกัน จึงจำเป็นที่จะต้องเป็นห้องขนาดใหญ่ ซึ่งการวิจัยนี้ได้ใช้สถานที่

ในการปฏิบัติการร่วมออกแบบ ณ ห้องประชุมคอนเวนชัน ชั้น 4 อาคาร 40 ปี มหาวิทยาลัยศรีปทุม (บางเขน) ในวันอังคารที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2563 เวลา 09.00-16.00 น.

3) การจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดทำ Co-Design ผู้วิจัยจัดเตรียมกระดาษคลิปชาร์จและเครื่องเขียนสำหรับเขียนคำตอบจากมติของแต่ละกลุ่มพร้อมแท่นที่ตั้ง

4) การจัดเตรียมเลขานุการกลุ่ม เพื่อทำหน้าที่กำหนดกรอบประเด็นตามที่ได้กำหนดไว้และทำการบันทึกมติของที่ประชุมกลุ่ม (ดูภาพ 5.4)

ภาพที่ 5.4 เลขานุการกลุ่มประชากรเฉพาะและประชากรผสม

2. ขั้นตอนการดำเนินการ การดำเนินการแบ่งเป็น 2 ช่วง ประกอบด้วย

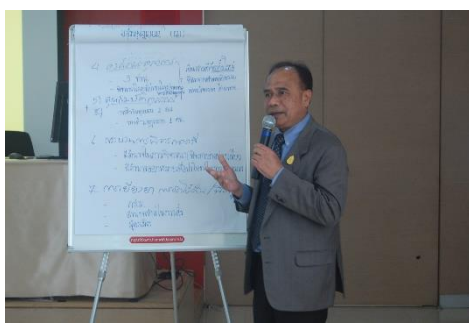
1) ช่วงเช้า เป็นการจัดทำ Co-Design กลุ่มเฉพาะ การวิจัยใช้เวลาดำเนินการประมาณ 3 ชั่วโมง มีการดำเนินการ ดังนี้

- กลุ่มเฉพาะทั้ง 4 กลุ่มเลือกผู้แทนกลุ่มที่จะทำหน้าที่รายงานผลจากข้อตกลงของกลุ่มต่อกลุ่มอื่น ๆ เมื่อเสร็จสิ้นการร่วมทำ Co-Design

- ผู้วิจัยนำเสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการจัดทำ Co-Design และร่างรูปแบบของการจัดทำกฎหมายการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนที่เป็นคำตอบที่ได้มาจากบทที่ 4 เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นสำหรับการทำ Co-Design ซึ่งมีโครงสร้างของรูปแบบตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

ร่างโครงสร้างการจัดทำกฎหมายการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนที่นำเสนอขึ้นในการทำ Co-Design แต่ละกลุ่มเฉพาะได้ใช้เป็นประเด็นการร่วมอภิปรายในกลุ่มแต่ไม่จำกัดว่าในการอภิปรายจะต้องยึดตามประเด็นเหล่านั้นหรือไม่เพื่อให้ประชากร Co-Design ได้แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลายโดยประชากรกลุ่มเฉพาะสามารถนำประเด็นอื่น ๆ ที่คิดว่าเหมาะสมมาอภิปรายได้

คำตอบที่ได้มาจากการอภิปรายในกลุ่มเฉพาะแต่ละกลุ่มเมื่อมีการนำเสนอต่อที่ประชุมแล้วถือถือว่าเป็นการเสร็จสิ้นการดำเนินการมีส่วนร่วมออกแบบของประชากรกลุ่มเฉพาะซึ่งจะเป็นข้อมูลเพื่อการวิจัยได้นำไปสู่การวิเคราะห์ต่อไป (ดูภาพที่ 5.5)

ภาพที่ 5.5 การอภิปรายและการนำเสนอต่อที่ประชุม

2) ช่วงบ่าย เป็นการจัดทำ Co-Design กลุ่มผสม การวิจัยใช้เวลาดำเนินการประมาณ 3 ชั่วโมง มีการดำเนินการเช่นเดียวกับกลุ่มเฉพาะ

3. ขั้นตอนการสรุปผล ผลการทำ Co-Design ของกลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสมได้นำมาวิเคราะห์โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 คำตอบกลุ่มเฉพาะ

จากที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้วในบทที่ 4 และประเด็นในการทำ Co-design ทั้งหมด 8 ข้อ ได้แก่

1. ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน
2. ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน
3. หน่วยงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน
4. องค์คณะตุลาการ
5. คุณสมบัติของตุลาการ
6. กระบวนการพิจารณาคดี
7. การเยียวยา การชดใช้คืน และการฟื้นฟู
8. การอุทธรณ์คำพิพากษา

ผลของการทำ Co-Design ประชากรกลุ่มเฉพาะ ประชากรกลุ่มเฉพาะทั้ง 4 กลุ่ม ได้อภิปรายร่วมกันตามประเด็นที่กำหนดไว้เพื่อหาคำตอบที่จะเป็นกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน และได้คำตอบแยกตามประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเฉพาะ 1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้อภิปรายว่า ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนควรให้ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ผู้เสียหาย) เพราะเป็นบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยตรง และยังเห็นว่าควรให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจโดยตรงในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเพื่อให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) มีอำนาจอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในทางคดีและการสอบสวนคดีสิทธิมนุษยชน นอกจากนั้นแล้วยังเสนอให้มูลนิธิด้านคุ้มครองสิทธิมนุษยชนสามารถฟ้องคดีแทนผู้เสียหายได้อีกด้วย

กลุ่มเฉพาะ 2 กลุ่มนักวิชาการ ได้อภิปรายว่า ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนควรให้ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ผู้เสียหาย) เพราะเป็นบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยตรง และยังเห็นว่าควรให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจโดยตรงในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเพื่อให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) มีอำนาจอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในทางคดีและการสอบสวนคดีสิทธิมนุษยชน นอกจากนั้นยังให้อำนาจแก่สภานายความและมูลนิธิด้านส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในการยื่นฟ้องแทนผู้เสียหายได้

กลุ่มเฉพาะ 3 กลุ่มกระบวนการยุติธรรม ได้อภิปรายว่า ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนควรให้ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ผู้เสียหาย) และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(กสม.) มีอำนาจฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ นอกจากนั้นยังให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในการเป็นผู้แทนฟ้องคดีแทนผู้เสียหายได้

กลุ่มเฉพาะ 4 กลุ่มประชาชนและนักสิทธิมนุษยชน ได้อภิปรายว่า ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนควรให้ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ผู้เสียหาย) และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) มีอำนาจฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ นอกจากนั้นยังให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในการเป็นผู้แทนฟ้องคดีแทนผู้เสียหายได้ ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มเฉพาะ 3 กลุ่มกระบวนการยุติธรรม

ประเด็นที่ 2 ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเฉพาะ 1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้อภิปรายว่า ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนเห็นว่าควรจะเป็นระบบไต่สวน เพราะจะทำให้การค้นหาพยานหลักฐานและการคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างมาประสิทธิภาพมากกว่าระบบกล่าวหาที่จะต้องอาศัยพยานหลักฐานจากคู่ความเป็นหลักเท่านั้น

กลุ่มเฉพาะ 2 กลุ่มนักวิชาการ ได้อภิปรายว่า ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนเห็นว่าควรจะเป็นระบบไต่สวน เพราะจะทำให้การค้นหาพยานหลักฐานและการคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างมาประสิทธิภาพมากกว่าระบบกล่าวหาที่จะต้องอาศัยพยานหลักฐานจากคู่ความเป็นหลักเท่านั้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับกลุ่มเฉพาะ 1 เพราะเห็นว่า การนำระบบไต่สวนจะเป็นประโยชน์ในการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเฉพาะแหล่งที่มาของพยานหลักฐานมีความเป็นอิสระจากแหล่งที่มามากกว่าระบบกล่าวหาที่จะต้องอาศัยพยานหลักฐานจากคู่ความเป็นหลัก ซึ่งให้อำนาจแก่ศาลในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานกรณีนี้จะทำให้ข้อเท็จจริงกับคำพิพากษามีความสอดคล้องต้องกัน

กลุ่มเฉพาะ 3 กลุ่มกระบวนการยุติธรรม ได้อภิปรายว่า ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนเห็นว่าควรจะเป็นระบบไต่สวน เพราะจะทำให้การค้นหาพยานหลักฐานและการคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างมาประสิทธิภาพมากกว่าระบบกล่าวหาที่จะต้องอาศัยพยานหลักฐานจากคู่ความเป็นหลักเท่านั้น

กลุ่มเฉพาะ 4 กลุ่มประชาชนและนักสิทธิมนุษยชน ได้อภิปรายว่า ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนเห็นว่าควรจะเป็นระบบไต่สวน เพราะจะทำให้การค้นหาพยานหลักฐานและการคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างมาประสิทธิภาพมากกว่าระบบกล่าวหาที่จะต้องอาศัยพยานหลักฐานจากคู่ความเป็นหลักเท่านั้นจึงทำให้ระบบกล่าวหาไม่อาจที่จะคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าเป็นระบบไต่สวนนั้นมีข้อดีในการแสวงหาพยานหลักฐานที่มีประสิทธิภาพมากกว่าระบบกล่าวหา เพราะพยานหลักฐานส่วนใหญ่เป็นพยานหลักฐานจากหน่วยงานของรัฐ แต่ระบบไต่สวนก็ยังมีข้อเสียโดยเฉพาะในกรณีการแสวงหาพยานหลักฐานที่กระทำโดยศาล จึงทำให้

คดีที่ได้รับไว้พิจารณาเท่ากับว่าจำเลยมีความผิดไปแล้ว แต่ในระบบการพิจารณาคดีแบบกล่าวหา เป็นเรื่องของการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยคู่ความ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของคู่ความในการที่จะแสวงหาพยานหลักฐาน คู่ความฝ่ายใดมีความสามารถหาพยานหลักฐานได้ดีกว่าย่อมมีผลต่อการแพ้ชนะคดี จึงก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้ที่ขาดทุนทรัพย์ในการดำเนินคดี แต่กรณีข้างต้นถือว่าเป็น เสรีภาพในการแสวงหาพยานหลักฐานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนั้น กลุ่มเฉพาะ 4 จึง เลือกว่าจะให้ศาลสิทธิมนุษยชนเป็นศาลที่ใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดี

ประเด็นที่ 3 หน่วยงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเฉพาะ 1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความเห็นว่า ควรให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ (กสม.) เป็นพนักงานสอบสวนในคดีสิทธิมนุษยชน เพราะถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความรู้ ความสามารถในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเป็นหน่วยงานหลักในการทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิ มนุษยชนจึงต้องเป็นผู้สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงาน ช่วยเหลือในการรวบรวมพยานหลักฐานตามความเห็นของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพราะพนักงานสอบสวนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการสอบสวนคดีอาญามากกว่าที่จะให้ สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชนซึ่งจะไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำหน้าที่เป็นพนักงาน สอบสวน

กลุ่มเฉพาะ 2 กลุ่มนักวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มเฉพาะ 1 โดยเห็นว่าควรให้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เป็นพนักงานสอบสวนในคดีสิทธิมนุษยชน เพราะถือ ว่าเป็นหน่วยงานที่มีความรู้ความสามารถในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเป็นหน่วยงานหลักใน การทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงต้องเป็นผู้สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดให้ พนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานช่วยเหลือในการรวบรวมพยานหลักฐานตามความเห็นของ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพราะพนักงานสอบสวนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้าน การสอบสวนคดีอาญามากกว่าที่จะให้สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชนซึ่งจะไม่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน

กลุ่มเฉพาะ 3 กลุ่มกระบวนการยุติธรรม มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มเฉพาะ 1 โดยเห็น ว่าควรให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เป็นพนักงานสอบสวนในคดีสิทธิมนุษยชน เพราะถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความรู้ความสามารถในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเป็น หน่วยงานหลักในการทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงต้องเป็นผู้สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชน โดย กำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานช่วยเหลือในการรวบรวมพยานหลักฐานตามความเห็น ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพราะพนักงานสอบสวนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ

ด้านการสอบสวนคดีอาญามากกว่าที่จะให้สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชนซึ่งจะไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน

กลุ่มเฉพาะ 4 กลุ่มประชาชนและนักสิทธิมนุษยชน มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มเฉพาะ 1 โดยเห็นว่าควรให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เป็นพนักงานสอบสวนในคดีสิทธิมนุษยชน เพราะถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความรู้ความสามารถในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเป็นหน่วยงานหลักในการทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงต้องเป็นผู้สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานช่วยเหลือในการรวบรวมพยานหลักฐานตามความเห็นของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพราะพนักงานสอบสวนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการสอบสวนคดีอาญามากกว่าที่จะให้สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชนซึ่งจะไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน

ประเด็นที่ 4 องค์คณะตุลาการ มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเฉพาะ 1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความเห็นว่า องค์คณะตุลาการให้มีจำนวน 3 คน เทียบกับองค์คณะผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

กลุ่มเฉพาะ 2 กลุ่มนักวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มเฉพาะ 1 ว่าองค์คณะตุลาการให้มีจำนวน 3 คน เทียบกับองค์คณะผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

กลุ่มเฉพาะ 3 กลุ่มกระบวนการยุติธรรม มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มเฉพาะ 1 ว่าองค์คณะตุลาการให้มีจำนวน 3 คน เทียบกับองค์คณะผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

กลุ่มเฉพาะ 4 กลุ่มประชาชนและนักสิทธิมนุษยชน มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มเฉพาะ 1 ว่าองค์คณะตุลาการให้มีจำนวน 3 คน เทียบกับองค์คณะผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

ประเด็นที่ 5 คุณสมบัติของตุลาการ มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเฉพาะ 1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ เห็นตามข้อเสนอแนะของผู้วิจัยว่า คุณสมบัติของผู้พิพากษาในศาลสิทธิมนุษยชนนั้นประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่ง และมีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะอีกคนหนึ่ง โดยศาลรัฐธรรมนูญมีระเบียบว่าด้วยการยืมตัวผู้พิพากษาจากศาลอื่นอยู่แล้วจึงไม่ต้องมีการจัดทำระเบียบใหม่เพื่อเป็นการลดขั้นตอนของการดำเนินงาน โดยกำหนดให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญทำหนังสือไปยังประธานศาลฎีกา หรือประธานศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี เพื่อยืมตัวผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะมาพิจารณาคดีในศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้พิพากษาดังกล่าวถือว่าเป็นผู้พิพากษาเฉพาะคดีโดยทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีตามที่ได้รับมอบหมาย

กลุ่มเฉพาะ 2 กลุ่มนักวิชาการ เห็นตามข้อเสนอแนะของผู้วิจัยและสอดคล้องกับกลุ่มเฉพาะ 1 ที่ว่า คุณสมบัติของผู้พิพากษาในศาลสิทธิมนุษยชนนั้นประกอบด้วยตุลาการศาล

รัฐธรรมนูญโดยตำแหน่ง และมีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะอีกคนหนึ่ง โดยศาลรัฐธรรมนูญมีระเบียบว่าด้วยการยืมตัวผู้พิพากษาจากศาลอื่นอยู่แล้วจึงไม่ต้องมีการจัดทำระเบียบใหม่เพื่อเป็นการลดขั้นตอนของการดำเนินงาน โดยกำหนดให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญทำหนังสือไปยังประธานศาลฎีกา หรือประธานศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี เพื่อยืมตัวผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะมาพิจารณาคดีในศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้พิพากษาดังกล่าวถือว่าเป็นผู้พิพากษาเฉพาะคดีโดยทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีตามที่ได้รับมอบหมาย

นอกจากนั้นยังเสนออีกว่า ถ้าจะใช้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไปเลยก็ได้ แต่จะต้องมีพยานผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนของศาลเป็นการเฉพาะเพื่อให้ความเห็นในการพิจารณาคดีด้านสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะ หรือจะใช้รูปแบบของผู้พิพากษาสมทบที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบที่ใช้ในศาลแรงงานหรือศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

กลุ่มเฉพาะ 3 กลุ่มกระบวนการยุติธรรม มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มเฉพาะ 2 กลุ่มนักวิชาการ โดยมีความเห็นเป็นสองแนวทาง กล่าวคือ แนวทางแรกเป็นรูปแบบของระบบการโอนผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนจากศาลอื่นมาเป็นผู้พิพากษาร่วมพิจารณาคดีในศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้วย แนวทางที่สอง ก็คือใช้รูปแบบของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเช่นเดิม โดยเพิ่มเติมพยานผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญของศาลเพื่อให้ความเห็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนอันจะเป็นประโยชน์ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล

กลุ่มเฉพาะ 4 กลุ่มประชาชนและนักสิทธิมนุษยชน มีความเห็นว่า คุณสมบัติของตุลาการศาลสิทธิมนุษยชนจะต้องเป็นผู้ซึ่งมีจุดเกาะเกี่ยวด้านสิทธิมนุษยชน โดยอาจจะต้องสอบคัดเลือกผู้พิพากษาเพื่อประจำในศาลสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะอันเนื่องมาจากการจะทำหน้าที่พิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนนั้นจะต้องอาศัยผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะและที่สำคัญจะต้องมีจิตใจที่ห่วงใยต่อสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งเห็นว่าศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่จะจัดตั้งขึ้นจะต้องเป็นศาลที่พัฒนาบุคคลกรของตนให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยผู้พิพากษาจากศาลอื่น เพราะการที่จะมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนนั้นจะต้องเกิดขึ้นจากการพัฒนาจิตใจของผู้พิพากษานั้นด้วย ถ้ามุ่งแต่บังคับใช้ตัวบทกฎหมายก็จะทำให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพราะไม่อาจจะนำหลักสิทธิมนุษยชนไปบัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมายได้ทั้งหมด แต่จะต้องเกิดจากการวางบรรทัดฐานของศาลว่าคดีใดเป็นคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน คดีใดเป็นคดีแพ่ง อาญา หรือคดีปกครองธรรมดาที่จะต้องไปขึ้นศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองอันจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแพ่ง อาญาหรือกฎหมายปกครอง

แล้วแต่กรณี ดังนั้น จึงต้องมีผู้พิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งกระทำหน้าที่ในศาลสิทธิมนุษยชนและเจริญก้าวหน้าในสายงานอยู่ในศาลสิทธิมนุษยชนซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมากกว่าที่จะใช้ผู้พิพากษาจากศาลอื่น

ประเด็นที่ 6 กระบวนการพิจารณาคดี มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเฉพาะ 1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความเห็นว่า กระบวนการพิจารณาคดีของศาลสิทธิมนุษยชนจะต้องมีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากกว่าเครื่องมือในศาลอื่น ๆ เพราะเป็นศาลที่ประกันการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นสุดท้าย เพราะอาจจะได้รับการพิจารณาจากศาลอื่นไปแล้ว แต่เมื่อมีประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนที่จะต้องพิจารณาในศาลสิทธิมนุษยชนแล้วจะต้องมีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอำนาจในการออกหมายอาญาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐานและการทำสำนวนของหน่วยงานสอบสวน นอกจากนั้น คดีละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นคดีที่ต้องมีผู้มีอำนาจร่วมกระทำความผิดด้วยแทบทั้งสิ้นเช่น เจ้าหน้าที่รัฐ หรือผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ดังนั้นเครื่องมือของศาลสิทธิมนุษยชนจึงต้องมีเครื่องมือเฉพาะของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเท่านั้น

กลุ่มเฉพาะ 2 กลุ่มนักวิชาการ มีความเห็นว่า กระบวนการพิจารณาคดี อำนาจสืบสวนสอบสวน และการออกหมายอาญา ให้อำนาจแก่ศาลสิทธิมนุษยชนเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยจะต้องมีเครื่องมือให้แก่ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้แก่ การออกหมายจับหมายค้น หรืออำนาจใด ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐานโดยให้มีบทบัญญัติเฉพาะในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนโดยให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาเป็นกฎหมายอุดช่องว่างเท่านั้น กล่าวคือถ้าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนมิได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะก็ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ได้ ซึ่งจะทำให้ศาลสิทธิมนุษยชนเป็นศาลที่ประกันการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพแทนที่จะไปขออำนาจต่อศาลอื่นให้ดำเนินการให้กรณีเช่นนี้ก็จะทำให้ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจพิจารณาเสียเองก็จะเป็นการดีต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กลุ่มเฉพาะ 3 กลุ่มกระบวนการยุติธรรม มีความเห็นว่า ในการพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนของศาลสิทธิมนุษยชนนั้นจะต้องมีเครื่องมือในการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเครื่องมือในการออกหมายอาญา เพราะเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการรวบรวมพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีของศาล และจะเป็นการประกันความเป็นธรรมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มอื่น ๆ ที่ให้อำนาจแก่ศาลสิทธิมนุษยชนในการออก

หมายอาญาได้เองโดยไม่ต้องขอให้ศาลอื่นออกให้ อันจะเป็นการย่นระยะเวลาในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อฟ้องร้องคดีได้เป็นอย่างดี

กลุ่มเฉพาะ 4 กลุ่มประชาชนและนักสิทธิมนุษยชน มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มเฉพาะ 2 กลุ่มนักวิชาการว่า กระบวนการพิจารณาคดี อำนาจสืบสวน สอบสวน และการออกหมายอาญาให้อำนาจแก่ศาลสิทธิมนุษยชนเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยจะต้องมีเครื่องมือให้แก่ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้แก่ การออกหมายจับ หมายค้น หรืออำนาจใด ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยให้มีบทบัญญัติเฉพาะในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน โดยให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาเป็นกฎหมายอุดช่องว่างเท่านั้น กล่าวคือถ้าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนมิได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะก็ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ได้ ซึ่งจะทำให้ศาลสิทธิมนุษยชนเป็นศาลที่ประกันการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพแทนที่จะไปขออำนาจต่อศาลอื่นให้ดำเนินการให้กรณีเช่นนี้ก็จะทำให้ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจพิจารณาเสียเองก็จะเป็นการดีต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ประเด็นที่ 7 การเยียวยา การชดใช้คืน และการฟื้นฟู มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเฉพาะ 1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความเห็นว่า ควรให้อำนาจแก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจในการการเยียวยา การชดใช้คืน และการฟื้นฟู อันเกิดจากงบประมาณของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรับช่วงสิทธิไปฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งแก่ผู้กระทำความผิด

กลุ่มเฉพาะ 2 กลุ่มนักวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มผสม 1 ที่ว่า ควรให้อำนาจแก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจในการการเยียวยา การชดใช้คืน และการฟื้นฟู อันเกิดจากงบประมาณของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรับช่วงสิทธิไปฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งแก่ผู้กระทำความผิด แต่มีเพิ่มเติมว่าอาจจะให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นหน่วยงานเรียกค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายเท่านั้น โดยไม่ต้องมีการเยียวยาเบื้องต้นอันอาจจะกระทบกับงบประมาณแผ่นดินได้

กลุ่มเฉพาะ 3 กลุ่มกระบวนการยุติธรรม มีความเห็นว่า ควรให้อำนาจแก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจในการการเยียวยา การชดใช้คืน และการฟื้นฟู อันเกิดจากงบประมาณของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรับช่วงสิทธิไปฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งแก่ผู้กระทำความผิด

กลุ่มเฉพาะ 4 กลุ่มประชาชนและนักสิทธิมนุษยชน มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มผสม 1 ที่ว่า ควรให้อำนาจแก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจในการการเยียวยา การชดใช้คืน

และการฟื้นฟู อันเกิดจากงบประมาณของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรับช่วงสิทธิไปฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งแก่ผู้กระทำ ความผิด แต่มีเพิ่มเติมว่าอาจจะให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นหน่วยงานเรียก ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายเท่านั้น โดยยังไม่ต้องมีการเยียวยาเบื้องต้นอันอาจจะกระทบกับงบประมาณแผ่นดินได้

ประเด็นที่ 8 การอุทธรณ์คำพิพากษา มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเฉพาะ 1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความเห็นว่า ให้เป็นที่สุดจะอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไป ไม่ได้ เพราะกระบวนการพิจารณาคดีของศาลสิทธิมนุษยชนเป็นการพิจารณาคดีแห่งชาติมิใช่การพิจารณาคดีที่กระทำโดยเอกชนธรรมดา แต่เป็นการนำกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดของรัฐมา ดำเนินการแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชน

กลุ่มเฉพาะ 2 กลุ่มนักวิชาการ มีความเห็นว่าเช่นเดียวกับกลุ่มเฉพาะ 1 ที่ว่าให้เป็นที่สุดจะอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปไม่ได้ เพราะกระบวนการพิจารณาคดีของศาลสิทธิมนุษยชนเป็นการพิจารณาคดีแห่งชาติมิใช่การพิจารณาคดีที่กระทำโดยเอกชนธรรมดา แต่เป็นการนำกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดของรัฐมาดำเนินการแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชน

กลุ่มเฉพาะ 3 กลุ่มกระบวนการยุติธรรม มีความเห็นว่า ให้สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลรัฐธรรมนูญชุดใหญ่ได้ เพื่อให้เป็นการพิจารณาคดีที่มีชั้นของศาลในการถ่วงดุลคดี

กลุ่มเฉพาะ 4 กลุ่มประชาชนและนักสิทธิมนุษยชน มีความเห็นว่า ให้สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลรัฐธรรมนูญชุดใหญ่ได้ เพื่อให้เป็นการพิจารณาคดีที่มีชั้นของศาลในการถ่วงดุลคดี เช่นเดียวกับกลุ่มเฉพาะ 3

ข้อเสนอแนะของแต่ละกลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเฉพาะ 1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรมีการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชน แต่จะนำไปอยู่ในศาลอะไรนั้นกำหนดให้จะต้องเลือก 3 แนวทาง ได้แก่

แนวทางแรก เป็นศาลสิทธิมนุษยชนที่เป็นอิสระที่ไม่ขึ้นตรงต่อศาลใดเพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดที่ว่าเป็นรูปแบบของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยให้มีขอบเขตแห่งอำนาจพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิและเสรีภาพไว้

แนวทางที่สอง เป็นศาลสิทธิมนุษยชนที่อยู่ภายใต้อำนาจของศาลยุติธรรมโดยอาจจะกำหนดให้เป็นหนึ่งในแผนกคดีสิทธิมนุษยชนในศาลฎีกา เพราะเห็นว่าศาลฎีกาเป็นศาลที่มีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญด้านคดีเป็นอย่างมาก และถือว่าเป็นศาลที่เก่าแก่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน

แนวทางที่สาม เป็นศาลสิทธิมนุษยชนชำนาญพิเศษในศาลรัฐธรรมนูญ โดยเห็นว่า คดีสิทธิมนุษยชนเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 7(11) อยู่แล้ว จึงควรให้เป็นศาลชำนาญพิเศษในศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมิให้สร้างภาระด้านงบประมาณ และกำหนดให้องค์คณะและคุณสมบัติของตุลาการเป็นไปตามรูปแบบของศาลรัฐธรรมนูญ โดยให้มีผู้พิพากษาชำนาญพิเศษเกี่ยวกับคดีสิทธิมนุษยชนของศาลอื่นร่วมพิจารณาหรือทำความเข้าใจในฐานะเป็นพยานหลักฐานของศาลด้วย

นอกจากนั้น ยังกำหนดให้คดีสิทธิมนุษยชนเป็นคดีที่รัฐจะต้องมีหน้าที่หลักในการดำเนินการกระบวนการพิจารณา กล่าวคือ ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นพนักงานสอบสวนคดีสิทธิมนุษยชนร่วมกับอัยการสูงสุด โดยให้พนักงานสอบสวนหรือตำรวจเป็นเจ้าพนักงานช่วยเหลือการสอบสวนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการที่จะมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ที่จำเป็นในการสอบสวน และให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการออกหมายอาญาได้ด้วย

กลุ่มเฉพาะ 2 กลุ่มนักวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ควรมีการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนในศาลฎีกาเพราะเห็นว่า ศาลฎีกาเป็นศาลเก่าแก่ที่อยู่กับสังคมไทยมาช้านานและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในทางคดีเป็นอย่างดี โดยเห็นว่าควรมีการตั้งแผนกคดีสิทธิมนุษยชนในศาลฎีกา เช่นเดียวกับคดีเลือกตั้ง คดีทุจริตคอร์ปชั่น เป็นต้น เพราะถ้านำคดีสิทธิมนุษยชนไปเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า จะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจมากเกินไปเมื่อเทียบกับกฎหมายและวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญยังจะต้องอาศัยเวลาในการพัฒนาทั้งในส่วนขอบเขตอำนาจหน้าที่ ประเภทคดี บรรทัดฐานทางคดี และการสรรหาตุลาการยังคงอ้างอิงอยู่กับระบบการเมืองการปกครอง ซึ่งแตกต่างจากการเป็นผู้พิพากษาในศาลฎีกาที่จะต้องผ่านการสอบคัดเลือกและการเลื่อนขั้นการดำรงตำแหน่งในลักษณะของรูปแบบอาวุโสจึงไม่ต้องคำนึงถึงการตอบแทนบุญคุณแก่บุคคลใด และมีอำนาจเต็มในการพิจารณาวินิจฉัยคดี

กลุ่มเฉพาะ 3 กลุ่มกระบวนการยุติธรรม มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ให้มีการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของศาลสิทธิมนุษยชนให้ชัดเจนว่า ข้อหาอะไรบ้างที่จะต้องขึ้นศาลสิทธิมนุษยชนเพื่อให้การพิจารณาคดีของศาลสิทธิมนุษยชนมีความชัดเจน ส่วนในกระบวนการพิจารณาเห็นด้วยที่จะให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นพนักงานสอบสวนคดีสิทธิมนุษยชนเพราะถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะโดยให้สอบสวนร่วมกับอัยการสูงสุดซึ่งเป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับกลุ่มเฉพาะ 1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ

กลุ่มเฉพาะ 4 กลุ่มประชาชนและนักสิทธิมนุษยชน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า เห็นควรให้มีการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในศาลรัฐธรรมนูญเพราะเห็นว่าเป็นศาลที่มีอำนาจ

พิจารณาวินิจฉัยคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 7(11) อยู่แล้ว จึงไม่ต้องนำไปพิจารณาคดีที่ศาลอื่น และเพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนั้นในส่วนของข้อหาสิทธิมนุษยชนนั้นยังไม่มี ความชัดเจนว่าจะเป็นข้อหาอะไร โดยเสนอความเห็นว่าจะต้องกำหนดขอบเขตแห่งข้อหาละเมิดสิทธิมนุษยชนให้ชัดเจนเพื่อให้ศาลมีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนเช่นเดียวกัน ส่วนประเด็นอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยนำเสนอมานั้นเห็นด้วยที่จะมีกฎหมายวิธีพิจารณาความคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะ

คำตอบที่ได้จากการทำ Co-design ของกลุ่มเฉพาะทั้ง 4 กลุ่ม ของการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พบว่า มีความเหมือนและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน (ดูตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1 การจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนกลุ่มประชากรเฉพาะ

การจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน	กลุ่มประชากรเฉพาะ			
	เจ้าหน้าที่ รัฐ	นักวิชาการ	กระบวนการ ยุติธรรม	ประชาชนและนัก สิทธิมนุษยชน
1. ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ผู้เสียหาย) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) และมูลนิธิด้านสิทธิมนุษยชน	✓	✓	✓	✓
2. ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนให้ใช้ระบบไต่สวน	✓	✓	✓	✓
3. หน่วยงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	✓	✓	✓	✓
4. องค์กรตุลาการ จำนวน 3 คน	✓	✓	✓	✓
5. คุณสมบัติของตุลาการ ได้แก่ ตุลาการ 2 คน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่ง และผู้เชี่ยวชาญ 1 คน	✓	✓	✓	✓

การจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน	กลุ่มประชากรเฉพาะ			
	เจ้าหน้าที่ รัฐ	นักวิชาการ	กระบวนการ ยุติธรรม	ประชาชนและนัก สิทธิมนุษยชน
6. กระบวนการพิจารณาคดีให้ศาลสิทธิมนุษยชนมีอำนาจสืบสวน สอบสวน และการออกหมายอาญาได้	✓	✓	✓	✓
7. การเยียวยา การชดเชยคืน และการฟื้นฟูเพิ่มอำนาจให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้เรียกได้	✓	✓	✓	✓
8. การอุทธรณ์คำพิพากษาให้ถือว่าเป็นที่สุด	✓	✓	✓	✓

จากรายชื่อของกลุ่มประชากรเฉพาะทั้ง 4 กลุ่ม จะเห็นได้ว่า ประชากรกลุ่มเฉพาะมีความเห็นไปในแนวทางสอดคล้องกัน โดยมีความเห็นไปในแนวทางของเจ้าหน้าที่รัฐและกลุ่มนักวิชาการที่กำหนดให้เป็น 3 แนวทาง ได้แก่

แนวทางแรก เป็นศาลสิทธิมนุษยชนที่เป็นอิสระที่ไม่ขึ้นตรงต่อศาลใดเพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดที่ว่าในรูปแบบของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยให้มีขอบเขตแห่งอำนาจพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิและเสรีภาพไว้ และกำหนดให้มีข้อหาคดีสิทธิมนุษยชนให้มีความชัดเจนเพื่อเป็นการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของศาลสิทธิมนุษยชน โดยอาจจะกำหนดประเภทข้อหาแล้วเปิดช่องให้ตุลาการผู้ตรวจรับคดีเป็นผู้พิจารณารับหรือไม่รับคดีที่ไม่อยู่ในขอบเขตกำหนดไว้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางบรรทัดฐานทางคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน

แนวทางที่สอง เป็นศาลสิทธิมนุษยชนที่อยู่ภายใต้อำนาจของศาลยุติธรรม โดยอาจจะกำหนดให้เป็นหนึ่งในแผนกคดีสิทธิมนุษยชนในศาลฎีกา เพราะเห็นว่าศาลฎีกาเป็นศาลที่มีผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญด้านคดีเป็นอย่างมาก และถือว่าเป็นศาลที่เก่าแก่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน เช่นเดียวกับคดีเลือกตั้ง คดีทุจริตคอร์ปชั่น เป็นต้น เพราะถ้านำคดีสิทธิมนุษยชน ไปเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า จะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจมากเกินไปเมื่อเทียบกับกฎหมายและวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญยังจะต้องอาศัยเวลาในการพัฒนาทั้งในส่วนขอบเขตอำนาจหน้าที่ ประเภทคดี บรรทัดฐานทางคดี และการสรรหาตุลาการยังคงอ้างอิงอยู่กับระบบการเมืองการปกครอง ซึ่งแตกต่างจากการเป็นผู้พิพากษาในศาลฎีกาที่จะต้องผ่านการสอบคัดเลือกและการเลื่อนขั้นการดำรงตำแหน่งในลักษณะของรูปแบบอาวุโสจึงไม่ต้องการคำนึงถึงการตอบแทนบุญคุณแก่บุคคลใด และมีอำนาจเต็มที่ในการพิจารณาวินิจฉัยคดี

แนวทางที่สาม เป็นศาลสิทธิมนุษยชนชำนาญพิเศษในศาลรัฐธรรมนูญ โดยเห็นว่า คดีสิทธิมนุษยชนเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 7(11) อยู่แล้ว จึงควรให้เป็นศาลชำนาญพิเศษในศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมิให้สร้างภาระด้านงบประมาณ และกำหนดให้องค์คณะและคุณสมบัติของตุลาการเป็นไปตามรูปแบบของศาลรัฐธรรมนูญ โดยให้มีผู้พิพากษาชำนาญพิเศษเกี่ยวกับคดีสิทธิมนุษยชนของศาลอื่นร่วมพิจารณาหรือทำความเห็นในฐานะเป็นพยานหลักฐานของศาลด้วย นอกจากนั้น ยังกำหนดให้คดีสิทธิมนุษยชนเป็นคดีที่รัฐจะต้องมีหน้าที่หลักในการดำเนินกระบวนการพิจารณา กล่าวคือ ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นพนักงานสอบสวนคดีสิทธิมนุษยชนร่วมกับอัยการสูงสุด โดยให้พนักงานสอบสวนหรือตำรวจเป็นเจ้าพนักงานช่วยเหลือการสอบสวนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการที่จะมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นในการสอบสวน และให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการออกหมายอาญาได้ด้วย

3.2 คำตอบกลุ่มผสม

คำตอบที่ได้จากการร่วมออกแบบกฎหมายของผู้มีส่วนได้เสียแบบกลุ่มผสม แบ่งออกเป็นกลุ่มผสม 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีประชากรจากกลุ่มเฉพาะทั้ง 4 กลุ่ม โดยนำประชากรกลุ่มเฉพาะทั้ง 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มกระบวนการยุติธรรม และกลุ่มประชาชนและนักสิทธิมนุษยชน มาละกันเพื่อให้ได้กลุ่มผสม 4 กลุ่ม เช่นเดิม

โดยมีคำตอบแต่ละประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผสม 1 ได้อภิปรายว่า ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนควรให้ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ผู้เสียหาย) เพราะเป็นบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยตรง และยังเห็นว่าควรให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจโดยตรงในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเพื่อให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) มีอำนาจอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในทางคดีและการสอบสวนคดีสิทธิมนุษยชน นอกจากนั้นแล้วยังเสนอให้ผู้ลี้ภัยด้านคุ้มครองสิทธิมนุษยชนสามารถฟ้องคดีแทนผู้เสียหายได้อีกด้วย

กลุ่มผสม 2 ได้อภิปรายว่า ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนควรให้ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ผู้เสียหาย) เพราะเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยตรง และยังเห็นว่าควรให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจโดยตรงในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเพื่อให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) มีอำนาจอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในทางคดีและการสอบสวนคดีสิทธิมนุษยชน นอกจากนั้นยังให้อำนาจแก่สหภาพความและมูลนิธิด้านส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในการยื่นฟ้องแทนผู้เสียหายได้

กลุ่มผสม 3 ได้อภิปรายว่า ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนควรให้ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ผู้เสียหาย) และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) มีอำนาจฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ นอกจากนี้ยังให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในการเป็นผู้แทนฟ้องคดีแทนผู้เสียหายได้

กลุ่มผสม 4 ได้อภิปรายว่า ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนควรให้ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ผู้เสียหาย) และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) มีอำนาจฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ นอกจากนี้ยังให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในการเป็นผู้แทนฟ้องคดีแทนผู้เสียหายได้ ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มผสม 3

ประเด็นที่ 2 ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผสม 1 ได้อภิปรายว่า ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนเห็นว่าควรจะเป็นระบบไต่สวน เพราะจะทำให้การค้นหาพยานหลักฐานและการคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าระบบกล่าวหาที่จะต้องอาศัยพยานหลักฐานจากคู่ความเป็นหลักเท่านั้น

กลุ่มผสม 2 ได้อภิปรายว่า ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนเห็นว่าควรจะเป็นระบบไต่สวน เพราะจะทำให้การค้นหาพยานหลักฐานและการคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าระบบกล่าวหาที่จะต้องอาศัยพยานหลักฐานจากคู่ความเป็นหลักเท่านั้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับกลุ่มผสม 1 เพราะเห็นว่า การนำระบบไต่สวนจะเป็นประโยชน์ในการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเฉพาะแหล่งที่มาของพยานหลักฐานมีความเป็นอิสระจากแหล่งที่มามากกว่าระบบกล่าวหาที่จะต้องอาศัยพยานหลักฐานจากคู่ความ ซึ่งให้อำนาจแก่ศาลในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานกรณีนี้จะทำให้ข้อเท็จจริงกับคำพิพากษามีความสอดคล้องต้องกัน

กลุ่มผสม 3 ได้อภิปรายว่า ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนเห็นว่าควรจะเป็นระบบไต่สวน เพราะจะทำให้การค้นหาพยานหลักฐานและการคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าระบบกล่าวหาที่จะต้องอาศัยพยานหลักฐานจากคู่ความเป็นหลักเท่านั้น

กลุ่มผสม 4 ได้อภิปรายว่า ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนเห็นว่าควรจะเป็นระบบไต่สวน เพราะจะทำให้การค้นหาพยานหลักฐานและการคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าระบบกล่าวหาที่จะต้องอาศัยพยานหลักฐานจากคู่ความเป็นหลักเท่านั้นจึงทำให้ระบบกล่าวหาไม่อาจที่จะคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าเป็นระบบไต่สวนนั้นก็มีข้อดีในการแสวงหาพยานหลักฐานที่มีประสิทธิภาพมากกว่าระบบกล่าวหา เพราะพยานหลักฐานส่วนใหญ่เป็นพยานหลักฐานจากหน่วยงานของรัฐ แต่ระบบไต่สวนก็ยังมีข้อเสียโดยเฉพาะในกรณีการแสวงหาพยานหลักฐานที่กระทำโดยศาล จึงทำให้คดีใดที่รับไว้พิจารณาเท่ากับว่าจำเลยมีความผิดไปแล้ว แต่ในระบบการพิจารณาคดีแบบกล่าวหาเป็นเรื่องของการแสวงหาพยานหลักฐาน

โดยคู่ความ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของคู่ความในการที่จะแสวงหาพยานหลักฐาน คู่ความฝ่ายใดมีความสามารถหาพยานหลักฐานได้ดีกว่าย่อมมีผลต่อการแพ้ชนะคดี จึงก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้ที่ซึ่งขาดทุนทรัพย์ในการดำเนินคดี แต่กรณีข้างต้นถือว่าเป็นเสรีภาพในการแสวงหาพยานหลักฐานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนั้น กลุ่มผสม 4 จึงเลือกที่จะให้ศาลสิทธิมนุษยชนเป็นศาลที่ใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดี

ประเด็นที่ 3 หน่วยงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผสม 1 มีความเห็นว่า ควรให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เป็นพนักงานสอบสวนในคดีสิทธิมนุษยชน เพราะถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความรู้ความสามารถในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเป็นหน่วยงานหลักในการทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงต้องเป็นผู้สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานช่วยเหลือในการรวบรวมพยานหลักฐานตามความเห็นของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพราะพนักงานสอบสวนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการสอบสวนคดีอาญามากกว่าที่จะให้สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชนซึ่งจะไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน

กลุ่มผสม 2 มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มผสม 1 โดยเห็นว่าควรให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เป็นพนักงานสอบสวนในคดีสิทธิมนุษยชน เพราะถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความรู้ความสามารถในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเป็นหน่วยงานหลักในการทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงต้องเป็นผู้สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานช่วยเหลือในการรวบรวมพยานหลักฐานตามความเห็นของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพราะพนักงานสอบสวนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการสอบสวนคดีอาญามากกว่าที่จะให้สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชนซึ่งจะไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน

กลุ่มผสม 3 มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มผสม 1 โดยเห็นว่าควรให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เป็นพนักงานสอบสวนในคดีสิทธิมนุษยชน เพราะถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความรู้ความสามารถในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเป็นหน่วยงานหลักในการทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงต้องเป็นผู้สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานช่วยเหลือในการรวบรวมพยานหลักฐานตามความเห็นของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพราะพนักงานสอบสวนเป็นผู้ซึ่งมีความรู้ความสามารถด้านการสอบสวนคดีอาญามากกว่าที่จะให้สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชนซึ่งจะไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน

กลุ่มผสม 4 มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มผสม 1 โดยเห็นว่าควรรักษาคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เป็นพนักงานสอบสวนในคดีสิทธิมนุษยชน เพราะถือเป็นหน่วยงานที่มีความรู้ความสามารถในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเป็นหน่วยงานหลักในการทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงต้องเป็นผู้สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานช่วยเหลือในการรวบรวมพยานหลักฐานตามความเห็นของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพราะพนักงานสอบสวนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการสอบสวนคดีอาญามากกว่าที่จะให้สอบสวนคดีสิทธิมนุษยชนซึ่งจะไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน

ประเด็นที่ 4 องค์คณะตุลาการ มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผสม 1 มีความเห็นว่า องค์คณะตุลาการให้มีจำนวน 3 คน เทียบกับองค์คณะผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

กลุ่มผสม 2 มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มผสม 1 ว่าองค์คณะตุลาการให้มีจำนวน 3 คน เทียบกับองค์คณะผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

กลุ่มผสม 3 มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มผสม 1 ว่าองค์คณะตุลาการให้มีจำนวน 3 คน เทียบกับองค์คณะผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

กลุ่มผสม 4 มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มผสม 1 ว่าองค์คณะตุลาการให้มีจำนวน 3 คน เทียบกับองค์คณะผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

ประเด็นที่ 5 คุณสมบัติของตุลาการ มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผสม 1 เห็นตามข้อเสนอแนะของผู้วิจัยว่า คุณสมบัติของผู้พิพากษาในศาลสิทธิมนุษยชนนั้นประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่ง และมีผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะอีกคนหนึ่ง โดยศาลรัฐธรรมนูญมีระเบียบว่าด้วยการยืมตัวผู้พิพากษาจากศาลอื่นอยู่แล้วจึงไม่ต้องมีการจัดทำระเบียบใหม่เพื่อเป็นการลดขั้นตอนของการดำเนินงาน โดยกำหนดให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ไปยังประธานศาลฎีกา หรือประธานศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี เพื่อยืมตัวผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะมาพิจารณาคดีในศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้พิพากษาดังกล่าวถือว่าเป็นผู้พิพากษาเฉพาะคดีโดยทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีตามที่ได้รับมอบหมาย

กลุ่มผสม 2 เห็นตามข้อเสนอแนะของผู้วิจัยและสอดคล้องกับกลุ่มผสม 1 ที่ว่า คุณสมบัติของผู้พิพากษาในศาลสิทธิมนุษยชนนั้นประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่ง และมีผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะอีกคนหนึ่ง โดยศาลรัฐธรรมนูญมีระเบียบว่าด้วยการยืมตัวผู้พิพากษาจากศาลอื่นอยู่แล้วจึงไม่ต้องมีการจัดทำระเบียบ

ใหม่เพื่อเป็นการลดขั้นตอนของการดำเนินงาน โดยกำหนดให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ไปยังประธานสภาผู้พิพากษา หรือประธานศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี เพื่อเยี่ยมตัวผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะมาพิจารณาคดีในศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้พิพากษาดังกล่าวถือว่าเป็นผู้พิพากษาเฉพาะคดีโดยทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีตามที่ได้รับมอบหมาย

นอกจากนี้ยังเสนออีกว่า ถ้าจะใช้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไปเลยก็ได้ แต่จะต้องมีพยานผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนของศาลเป็นการเฉพาะเพื่อให้ความเห็นในการพิจารณาคดีด้านสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะ หรือจะใช้รูปแบบของผู้พิพากษาสมทบซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบที่ใช้ในศาลแรงงานหรือศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

กลุ่มผสม 3 มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มผสม 2 โดยมีความเห็นเป็นสองแนวทาง กล่าวคือ แนวทางแรกเป็นรูปแบบของระบบการโอนผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนจากศาลอื่นมาเป็นผู้พิพากษาร่วมพิจารณาคดีในศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้วย แนวทางที่สอง ก็คือใช้รูปแบบของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเช่นเดิม โดยเพิ่มเติมพยานผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญของศาลเพื่อให้ความเห็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนอันจะเป็นประโยชน์ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล

กลุ่มผสม 4 มีความเห็นว่า คุณสมบัติของตุลาการศาลสิทธิมนุษยชนจะต้องเป็นผู้ที่มีจุดเกาะเกี่ยวด้านสิทธิมนุษยชนโดยอาจจะต้องสอบคัดเลือกผู้พิพากษาเพื่อประจำในศาลสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะอันเนื่องมาจากว่าการจะทำหน้าที่พิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนนั้นจะต้องอาศัยผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะและที่สำคัญจะต้องมีจิตใจที่ห่วงใยต่อสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งเห็นว่าศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่จะจัดตั้งขึ้นจะต้องเป็นศาลที่พัฒนาบุคลากรของตนให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยผู้พิพากษาจากศาลอื่น เพราะการที่จะมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนนั้นจะต้องเกิดขึ้นจากการพัฒนาจิตใจของผู้พิพากษานั้นด้วย ถ้ามุ่งแต่บังคับใช้ตัวบทกฎหมายก็จะทำให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพราะไม่อาจจะนำหลักสิทธิมนุษยชนไปบัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมายได้ทั้งหมด แต่จะต้องเกิดจากการวางบรรทัดฐานของศาลว่าคดีใดเป็นคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน คดีใดเป็นคดีแพ่ง อาญา หรือคดีปกครองธรรมดาที่จะต้องไปขึ้นศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองอันจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแพ่ง อาญาหรือกฎหมายปกครอง แล้วแต่กรณี ดังนั้น จึงต้องมีผู้พิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่กระทำหน้าที่ในศาลสิทธิมนุษยชนและเจริญก้าวหน้าใน

สาขานอยู่ในศาลสิทธิมนุษยชนซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมากกว่าที่จะใช้ผู้พิพากษาจากศาลอื่น

ประเด็นที่ 6 กระบวนการพิจารณาคดี มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผสม 1 มีความเห็นว่า กระบวนการพิจารณาคดีของศาลสิทธิมนุษยชนจะต้องมีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากกว่าเครื่องมือในศาลอื่น ๆ เพราะเป็นศาลที่ประกันการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นสุดท้าย เพราะอาจจะได้รับการพิจารณาจากศาลอื่นไปแล้ว แต่เมื่อมีประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนที่จะต้องพิจารณาในศาลสิทธิมนุษยชนแล้วจะต้องมีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอำนาจในการออกหมายอาญาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐานและการทำสำนวนของหน่วยงานสอบสวน นอกจากนั้น คดีละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นคดีที่จะต้องให้ผู้มีอำนาจร่วมกระทำความผิดด้วยแทบทั้งสิ้นเช่น เจ้าหน้าที่รัฐ หรือผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ดังนั้นเครื่องมือของศาลสิทธิมนุษยชนจึงต้องมีเครื่องมือเฉพาะของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเท่านั้น

กลุ่มผสม 2 มีความเห็นว่า กระบวนการพิจารณาคดี อำนาจสืบสวน สอบสวน และการออกหมายอาญา ให้อำนาจแก่ศาลสิทธิมนุษยชนเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยจะต้องมีเครื่องมือให้แก่ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้แก่ การออกหมายจับ หมายค้น หรืออำนาจใด ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐานโดยให้มีบทบัญญัติเฉพาะในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนโดยให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาเป็นกฎหมายอุดช่องว่างเท่านั้นกล่าวคือถ้าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนมิได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะก็ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ได้ ซึ่งจะทำให้ศาลสิทธิมนุษยชนเป็นศาลที่ประกันการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพแทนที่จะไปขออำนาจต่อศาลอื่นให้ดำเนินการให้กรณีเช่นนี้ก็จะทำให้ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจพิจารณาเสียเองก็จะเป็นการดีต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กลุ่มผสม 3 มีความเห็นว่า ในการพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนของศาลสิทธิมนุษยชนนั้นจะต้องมีเครื่องมือในการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเครื่องมือในการออกหมายอาญา เพราะเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการรวบรวมพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีของศาล และจะเป็นการประกันความเป็นธรรมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยมีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มอื่น ๆ ที่ให้อำนาจแก่ศาลสิทธิมนุษยชนในการออกหมายอาญาได้เองโดยไม่ต้องขอให้ศาลอื่นออกให้อันจะเป็นการย่นระยะเวลาในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อฟ้องร้องคดีได้เป็นอย่างดี

กลุ่มผสม 4 มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มผสม 2 ว่า กระบวนการพิจารณาคดี อำนาจสืบสวน สอบสวน และการออกหมายอาญา ให้อำนาจแก่ศาลสิทธิมนุษยชนเพื่อประโยชน์ในการ

รวบรวมพยานหลักฐานโดยจะต้องมีเครื่องมือให้แก่ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้แก่ การออกหมายจับ หมายค้น หรืออำนาจใด ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐานโดยให้มีบทบัญญัติเฉพาะในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน โดยให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาเป็นกฎหมายอุดช่องว่างเท่านั้น กล่าวคือถ้าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนมิได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะก็ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ได้ ซึ่งจะทำให้ศาลสิทธิมนุษยชนเป็นศาลที่ประกันการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพแทนที่จะไปขออำนาจต่อศาลอื่นให้ดำเนินการให้กรณีเช่นนี้ก็จะทำให้ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจพิจารณาเสียเองก็จะเป็นการดีต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ประเด็นที่ 7 การเยียวยา การชดใช้คืน และการฟื้นฟู มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผสม 1 มีความเห็นว่า ควรให้อำนาจแก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจในการการเยียวยา การชดใช้คืน และการฟื้นฟู อันเกิดจากงบประมาณของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรับช่วงสิทธิไปฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งแก่ผู้กระทำความผิด

กลุ่มผสม 2 มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มผสม 1 ที่ว่า ควรให้อำนาจแก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจในการการเยียวยา การชดใช้คืน และการฟื้นฟู อันเกิดจากงบประมาณของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรับช่วงสิทธิไปฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งแก่ผู้กระทำความผิด แต่มีเพิ่มเติมว่าอาจจะให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นหน่วยงานเรียกค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายเท่านั้น โดยยังไม่ต้องการเยียวยาเบื้องต้นอันอาจจะกระทบกับงบประมาณแผ่นดินได้

กลุ่มผสม 3 มีความเห็นว่า ควรให้อำนาจแก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจในการการเยียวยา การชดใช้คืน และการฟื้นฟู อันเกิดจากงบประมาณของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรับช่วงสิทธิไปฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งแก่ผู้กระทำความผิด

กลุ่มผสม 4 มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มผสม 1 ที่ว่า ควรให้อำนาจแก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจในการการเยียวยา การชดใช้คืน และการฟื้นฟู อันเกิดจากงบประมาณของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรับช่วงสิทธิไปฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งแก่ผู้กระทำความผิด แต่มีเพิ่มเติมว่าอาจจะให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นหน่วยงานเรียกค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายเท่านั้น โดยยังไม่ต้องการเยียวยาเบื้องต้นอันอาจจะกระทบกับงบประมาณแผ่นดินได้

ประเด็นที่ 8 การอุทธรณ์คำพิพากษา มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผสม 1 มีความเห็นว่า ให้เป็นที่สุดจะอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปไม่ได้ เพราะกระบวนการพิจารณาคดีของศาลสิทธิมนุษยชนเป็นการพิจารณาคดีแห่งชาติมิใช่การพิจารณาคดีที่กระทำโดยเอกชนธรรมดา แต่เป็นการนำกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดของรัฐมาดำเนินการแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชน

กลุ่มผสม 2 มีความเห็นว่าเช่นเดียวกับกลุ่มผสม 1 ที่ว่าให้เป็นที่สุดจะอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปไม่ได้ เพราะกระบวนการพิจารณาคดีของศาลสิทธิมนุษยชนเป็นการพิจารณาคดีแห่งชาติมิใช่การพิจารณาคดีที่กระทำโดยเอกชนธรรมดา แต่เป็นการนำกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดของรัฐมาดำเนินการแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชน

กลุ่มผสม 3 มีความเห็นว่า ให้สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลรัฐธรรมนูญชุดใหญ่ได้ เพื่อให้เป็นการพิจารณาคดีที่มีชั้นของศาลในการกลั่นกรองคดี

กลุ่มผสม 4 มีความเห็นว่า ให้สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลรัฐธรรมนูญชุดใหญ่ได้ เพื่อให้เป็นการพิจารณาคดีที่มีชั้นของศาลในการกลั่นกรองคดีเช่นเดียวกับกลุ่มผสม 3

กลุ่มผสมทั้ง 4 กลุ่มมีความเห็นสรุปได้ว่า

ประชากรกลุ่มผสมที่ 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายต้นแบบ ควรมีการแก้ไข ดังนี้

1. ควรกำหนดข้อหาสิทธิมนุษยชนและนิยามข้อหาสิทธิมนุษยชนในร่างกฎหมายให้ชัดเจน
2. การร่างกฎหมายให้ยึดหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและหลักการรับรองสิทธิและเสรีภาพที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
3. ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการออกหมายอาญาได้
4. ควรมีการยกร่างกฎหมายวิธีพิจารณาความสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะ เพราะคดีสิทธิมนุษยชนมีสาระสำคัญที่แตกต่างจากคดีกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญที่ได้รวมไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ดังนั้นประชากรกลุ่มผสมที่ 2, 3 และกลุ่มผสม 4 ได้เสนอแนะแนวทางเดียวกันกับกลุ่มผสม 1

ตารางที่ 5.2 การจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนกลุ่มประชากรผสม

การจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน	กลุ่มประชากรผสม			
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4
1. ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ผู้เสียหาย) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) และมูลนิธิด้านสิทธิมนุษยชน	✓	✓	✓	✓
2. ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนให้ใช้ระบบไต่สวน	✓	✓	✓	✓
3. หน่วยงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	✓	✓	✓	✓
4. องค์คณะตุลาการ จำนวน 3 คน	✓	✓	✓	✓
5. คุณสมบัติของตุลาการ ได้แก่ ตุลาการ 2 คน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่ง และผู้เชี่ยวชาญ 1 คน	✓	✓	✓	✓
6. กระบวนการพิจารณาคดีให้ศาลสิทธิมนุษยชนมีอำนาจสืบสวน สอบสวน และการออกหมายอาญาได้	✓	✓	✓	✓
7. การเยียวยา การชดเชยเงิน และการฟื้นฟูเพิ่มอำนาจให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้เรียกได้	✓	✓	✓	✓
8. การอุทธรณ์คำพิพากษาให้ถือว่าเป็นที่สุด	✓	✓	✓	✓

จากตารางของกลุ่มประชากรผสมทั้ง 4 กลุ่มจะเห็นได้ว่า การจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนในกลุ่มผสมกลุ่มที่ 1 กลุ่มผสมกลุ่มที่ 2 กลุ่มผสมกลุ่มที่ 3 กลุ่มผสมกลุ่มที่ 4 มีความเห็นที่สอดคล้องกันใน 3 แนวทางดังที่ได้กล่าวข้างต้น ได้แก่

แนวทางแรก เป็นศาลสิทธิมนุษยชนที่เป็นอิสระที่ไม่ขึ้นตรงต่อศาลใดเพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดที่ว่าในรูปแบบของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยให้มีขอบเขตแห่งอำนาจพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิและเสรีภาพไว้ และกำหนดให้มีข้อหาคดีสิทธิมนุษยชนให้มีความชัดเจนเพื่อเป็นการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของศาลสิทธิมนุษยชน

โดยอาจจะกำหนดประเภทข้อหาแล้วเปิดช่องให้ตุลาการผู้ตรวจรับคดีเป็นผู้พิจารณารับหรือไม่รับคดีที่ไม่อยู่ในขอบเขตกำหนดไว้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางบรรทัดฐานทางคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน

แนวทางที่สอง เป็นศาลสิทธิมนุษยชนที่อยู่ภายใต้อำนาจของศาลยุติธรรม โดยอาจจะกำหนดให้เป็นหนึ่งในแผนกคดีสิทธิมนุษยชนในศาลฎีกา เพราะเห็นว่าศาลฎีกาเป็นศาลที่มีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญด้านคดีเป็นอย่างมาก และถือว่าเป็นศาลที่เก่าแก่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน เช่นเดียวกับคดีเลือกตั้ง คดีทุจริตคอร์ปชั่น เป็นต้น เพราะถ้านำคดีสิทธิมนุษยชนไปเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า จะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจมากเกินไปเมื่อเทียบกับกฎหมายและวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญยังจะต้องอาศัยเวลาในการพัฒนาทั้งในส่วนของขอบเขตอำนาจหน้าที่ ประเภทคดี บรรทัดฐานทางคดี และการสรรหาตุลาการยังคงอ้างอิงอยู่กับระบบการเมืองการปกครอง ซึ่งแตกต่างจากการเป็นผู้พิพากษาในศาลฎีกาที่จะต้องผ่านการสอบคัดเลือกและการเลื่อนขั้นการดำรงตำแหน่งในลักษณะของรูปแบบอาวุโสจึงไม่ต้องการถึงการตอบแทนบุญคุณแก่บุคคลใด และมีอำนาจเต็มที่ในการพิจารณาวินิจฉัยคดี

แนวทางที่สาม เป็นศาลสิทธิมนุษยชนชำนาญพิเศษในศาลรัฐธรรมนูญ โดยเห็นว่า คดีสิทธิมนุษยชนเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 7(11) อยู่แล้ว จึงควรให้เป็นศาลชำนาญพิเศษในศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมิให้สร้างภาระด้านงบประมาณ และกำหนดให้องค์คณะและคุณสมบัติของตุลาการเป็นไปตามรูปแบบของศาลรัฐธรรมนูญ โดยให้มีผู้พิพากษาชำนาญพิเศษเกี่ยวกับคดีสิทธิมนุษยชนของศาลอื่นร่วมพิจารณาหรือทำความเข้าใจในฐานะเป็นพยานหลักฐานของศาลด้วย นอกจากนี้ ยังกำหนดให้คดีสิทธิมนุษยชนเป็นคดีที่รัฐจะต้องมีหน้าที่หลักในการดำเนินกระบวนการพิจารณา กล่าวคือ ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นพนักงานสอบสวนคดีสิทธิมนุษยชนร่วมกับอัยการสูงสุด โดยให้พนักงานสอบสวนหรือตำรวจเป็นเจ้าพนักงานช่วยเหลือการสอบสวนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการที่จะมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นในการสอบสวน และให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการออกหมายอาญาได้ด้วย

3.3 การเปรียบเทียบการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนจากผลของการมีส่วนร่วมออกแบบของกลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสม

คำตอบที่ได้จากการทำ Co-Design ของกลุ่มประชากรเฉพาะและกลุ่มประชากรผสมเมื่อนำมาเปรียบเทียบระหว่าง 2 กลุ่มนี้พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน (ดูตารางที่ 5.3)

ตารางที่ 5.3 การเปรียบเทียบการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน
กลุ่มประชากรเฉพาะและกลุ่มประชากรผสม

การจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน	กลุ่มประชากรเฉพาะ	กลุ่มประชากรผสม
1. ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ผู้เสียหาย) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) และมูลนิธิด้านสิทธิมนุษยชน	4	4
2. ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนให้ใช้ระบบไต่สวน	4	4
3. หน่วยงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	4	4
4. องค์คณะตุลาการ จำนวน 3 คน	4	4
5. คุณสมบัติของตุลาการ ได้แก่ ตุลาการ 2 คน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่ง และผู้เชี่ยวชาญ 1 คน	4	4
6. กระบวนการพิจารณาคดีให้ศาลสิทธิมนุษยชนมีอำนาจสืบสวน สอบสวน และการออกหมายอาญาได้	4	4
7. การเยียวยา การชดเชยคืน และการฟื้นฟูเพิ่มอำนาจให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้เรียกได้	4	4
8. การอุทธรณ์คำพิพากษาให้ถือว่าเป็นที่สุด	4	4

จากตารางเปรียบเทียบของกลุ่มประชากรเฉพาะและกลุ่มประชากรผสม จะเห็นได้ว่า มีคำตอบที่ไม่แตกต่างกัน แต่มีสาระสำคัญที่ประชากรถกเถียงกันก็คือ ขอบเขตของข้อหาคดีสิทธิมนุษยชน และเป็นคดีประเภทใดบ้างที่จะนำมาฟ้องคดีตามกฎหมายวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน ซึ่งปัญหานี้ทุกกลุ่มมีการถกเถียงกัน จึงเป็นสาระสำคัญของการที่จะต้องนำเสนอในร่างกฎหมาย นอกจากนั้น ในส่วนของประชากรกลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสมทั้ง 4 กลุ่ม มีคำตอบดังนี้

1. ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ผู้เสียหาย) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) และมูลนิธิด้านสิทธิมนุษยชน ในประเด็นนี้ทั้งกลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสมได้นำเสนอว่านอกจากบุคคลซึ่งผู้วิจัยนำเสนอแล้วยังเสนอให้พนักงานอัยการหรือหน่วยงานของรัฐที่สามารถเป็นผู้แทนฟ้องคดีแทนผู้เสียหายได้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายครอบคลุมกับบุคคลผู้ใช้สิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน

2. ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนให้ใช้ระบบไต่สวน ในประเด็นนี้ กลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสมมีความเห็นสอดคล้องกัน เพราะเห็นว่า การใช้ระบบไต่สวนมีหลักที่สำคัญคือ

ศาลสามารถเรียกพยานหลักฐานต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐได้ ซึ่งเป็นพยานหลักฐานของศาลและที่สำคัญคือ แหล่งที่มาของพยานหลักฐานมีความเป็นอิสระของแหล่งที่มาจึงมีความน่าเชื่อถือมากกว่าพยานหลักฐานในระบบกล่าวหาที่อาศัยพยานหลักฐานของโจทก์และพยานหลักฐานของจำเลย ซึ่งต่างฝ่ายต่างนำพยานหลักฐานของตนและเป็นประโยชน์ต่อรูปคดีของตน จึงถือว่ามีแหล่งที่มาที่ไม่เป็นอิสระก่อให้เกิดปัญหาความน่าเชื่อถือของพยาน แต่ระบบไต่สวนก็มีข้อเสียเหมือนกันโดยเฉพาะในเรื่อง การค้นหาพยานหลักฐานอาจจะไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนหรือแหล่งที่มาของพยานหลักฐานไม่ได้เกิดจากการมีส่วนร่วมผู้เป็นเจ้าของพยานหลักฐาน และการแก้ต่างในคดีของผู้กระทำความผิดเป็นเพียงกระบวนการหนึ่งเท่านั้น แต่คำตอบหรือคำพิพากษาที่ศาลจะพิพากษามีคำตอบหรือมีธงคำตอบอยู่แล้ว ก็อาจจะทำให้มีผลกระทบต่อหลักสิทธิมนุษยชนได้ แต่ที่สำคัญระบบไต่สวนจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายและเป็นกระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายมากกว่าระบบกล่าวหา ที่ประชุมกลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสมจึงมีความเห็นเหมือนกันว่าเห็นควรใช้ระบบไต่สวนในกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน

3. หน่วยงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในประเด็นนี้กลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสมมีความคิดเห็นเหมือนกัน เพราะเห็นว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์กรในการทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยตรง และถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านสิทธิมนุษยชนที่จัดตั้งในรูปแบบขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญและมีสถานะเป็นองค์กรของรัฐที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเกี่ยวกับภารกิจของรัฐตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมาย และเป็นองค์กรของรัฐที่จะสร้างหลักประกันให้สามารถปฏิบัติภารกิจที่ได้โดยอิสระ ไม่ถูกแทรกแซงโดยองค์กรอื่นของรัฐหรือสถาบันทางการเมืองอื่น ๆ โดยเฉพาะเป็นองค์กรที่มีความจำเป็นที่ต้องมีองค์กรที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและเพื่อเยียวยาปัญหาของประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐหรือการกระทำของบุคคลและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4. องค์กรตุลาการ จำนวน 3 คน ในประเด็นนี้ทั้งกลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสมมีความเห็นสอดคล้องกันในจำนวนตามประเทศที่ได้นำเสนอเพื่อให้สอดคล้องกับองค์กรผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 27 ที่กำหนดให้ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลฎีกา ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสามคน จึงเป็นองค์กรที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้

5. คุณสมบัติของตุลาการ ได้แก่ ตุลาการ 2 คน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่ง และผู้เชี่ยวชาญ 1 คน ในประเด็นนี้กลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสมมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ในจำนวนตุลาการ 2 คน จะต้องเป็นตุลาการโดยตำแหน่งและอีกหนึ่งคนมีปัญหาว่าจะนำผู้พิพากษาในศาลใด

มาเป็นผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญมาเป็นองค์คณะ ในประเด็นนี้ก็จะมีบางกลุ่มที่มีความคิดเห็นว่า จะต้องมิสถานะเป็นผู้พิพากษาเท่านั้น จะนำบุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถในด้านสิทธิมนุษยชนมาเป็นองค์คณะไม่ได้เพราะมิใช่เป็นผู้พิพากษาหรือตุลาการ จะสามารถกระทำได้อีกแต่ได้แสดงความคิดเห็นในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องเป็นผู้พิพากษาจากศาลอื่นมาเป็นองค์คณะอาจจะเป็นผู้พิพากษาศาลยุติธรรมหรือตุลาการศาลปกครองก็ได้ โดยจะต้องเป็นผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญอาจทำหนังสือขอตัวไปยังประธานศาลฎีกาหรือประธานศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี เพื่อมาทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาหรือตุลาการเฉพาะคดี

6. กระบวนการพิจารณาคดีให้ศาลสิทธิมนุษยชนมีอำนาจสืบสวน สอบสวน และการออกหมายอาญาได้ ในประเด็นนี้ กลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสมมีความคิดเห็นว่า ให้เป็นไปตามที่ผู้วิจัยนำเสนอโดยให้ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจในการออกหมายอาญาได้ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงในการสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนได้

7. การเยียวยา การชดเชยคืน และการฟื้นฟูเพิ่มอำนาจให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้เรียกได้ ในประเด็นนี้ กลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสมมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน กล่าวคือ ให้อำนาจแก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจเรียกค่าเสียหายแทนผู้เสียหายได้โดยเป็นลักษณะของการเรียกค่าเสียหายในคดีสิทธิมนุษยชนไปในที่เดียวกันเพื่อให้ผู้เสียหายสามารถเยียวยาความเสียหายได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ อาจจะเป็นการเยียวยาเบื้องต้นโดยงบประมาณของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้วให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติใช้รับช่วงสิทธิเรียกค่าเสียหายต่อผู้กระทำผิดได้

8. การอุทธรณ์คำพิพากษาให้ถือว่าเป็นที่สุด ในประเด็นนี้กลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสมมีความคิดเห็นเหมือนกันกล่าวคือให้คดีละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ฟ้องคดีต่อศาลสิทธิมนุษยชนให้ถือว่าเป็นที่สุดโดยคู่กรณีจะนำคดีไปฟ้องที่ศาลอื่นมิได้ เพราะถือว่ากระบวนการพิจารณาที่ได้ดำเนินการไปแล้วเป็นลักษณะของการพิจารณาคดีแห่งชาติ หรือที่เรียกว่า “National case” ที่ถือว่าเป็นการกระทำโดยรัฐมิใช่เป็นคดีเอกชนธรรมดา ดังนั้นจึงต้องสิ้นสุดลงโดยกระบวนการพิจารณาที่ทำการสอบสวนในทุกมิติเพื่อค้นหาความจริงและเยียวยาความเสียหาย และหน่วยงานที่รับผิดชอบสอบสวนและฟ้องคดีเป็นหน่วยงานระดับชาติที่จัดตั้งมาเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะแล้ว

5.2 การเปรียบเทียบการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดี

สิทธิมนุษยชนผลจากการวิจัยกับผลจากการทำ Co-Design

คำตอบที่ได้จากการทำ Co-Design ของการเปรียบเทียบการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนผลจากการวิจัยกับผลจากการทำ Co-Design นี้พบว่า ไม่มี ความแตกต่างกัน (ดูตารางที่ 5.4)

ตารางที่ 5.4 การเปรียบเทียบการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน กลุ่มประชากรเฉพาะและกลุ่มประชากรผสมจากผลจากการวิจัยกับผลจากการทำ Co-Design

การจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน	ผลจากการวิจัย	ผลจากการทำ Co-Design
1. ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ผู้เสียหาย) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) และมูลนิธิด้านสิทธิมนุษยชน	✓	✓
2. ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนให้ใช้ระบบไต่สวน	✓	✓
3. หน่วยงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	✓	✓
4. องค์คณะตุลาการ จำนวน 3 คน	✓	✓
5. คุณสมบัติของตุลาการ ได้แก่ ตุลาการ 2 คน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่ง และผู้เชี่ยวชาญ 1 คน	✓	✓
6. กระบวนการพิจารณาคดีให้ศาลสิทธิมนุษยชนมีอำนาจสืบสวน สอบสวน และการออกหมายอาญาได้	✓	✓
7. การเยียวยา การชดเชยคืน และการฟื้นฟูเพิ่มอำนาจให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้เรียกได้	✓	✓
8. การอุทธรณ์คำพิพากษาให้ถือว่าเป็นที่สุด	✓	✓

จากตารางการเปรียบเทียบการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนกลุ่มประชากรเฉพาะและกลุ่มประชากรผสมจากผลจากการวิจัยกับผลจากการทำ Co-Design จะเห็นได้ว่า ร่างจากผลจากการวิจัยกับผลจากการทำ Co-Design มีความคิดเห็นสอดคล้อง

กัน โดยให้เพิ่มเติมแนวทางการที่ร่างกฎหมายจะสังกัดศาลใด และผลจากการวิจัยกับผลจากการทำ Co-Design เห็นด้วยเกี่ยวกับการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชน

5.3 การจัดทำร่างกฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและ วิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน

ในการจัดทำกฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นไปตามสิทธิมนุษยชนที่รับรองไว้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเสมอภาค และการเลือกปฏิบัติแก่ประชาชน ดังนั้นวิจัยนี้จึงได้กำหนดเป้าหมายของการวิจัยที่จะหาคำตอบในการบัญญัติกฎหมายรองรับสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิทางศาลด้วยการจัดให้มีกฎหมายเฉพาะคือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน โดยการนำเอาคำตอบที่ได้จากการวิเคราะห์ที่ได้ดำเนินการมาแล้วนั้นมาจัดทำเป็นร่างกฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน ซึ่งการจัดทำกฎหมายนี้มีพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 กำหนดหลักเกณฑ์การจัดทำกฎหมาย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.3.1 หลักเกณฑ์การจัดทำกฎหมาย

ผลของการวิจัยได้คำตอบมาว่ากฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนนั้นมีสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากการรับรองสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนั้น การวิจัยจึงได้คำตอบที่เป็นการยืนยันถึงสภาพปัญหาและแนวทางการจัดทำกฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน โดยที่การจัดทำกฎหมายนี้มีพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้ คือ “โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย การตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย การรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องและการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายเพื่อประกอบการจัดทำร่างกฎหมาย การเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน หลักเกณฑ์การตรวจสอบเนื้อหาของร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ การใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้การตรากฎหมายเป็นไปโดยละเอียดรอบคอบ ไม่สร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น ตลอดจนกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายภายหลังเมื่อกฎหมายมีผล

บังคับแล้วเพื่อพัฒนากฎหมายให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป และการเข้าถึงบทบัญญัติของกฎหมายของประชาชน ทั้งนี้ ตามนัยมาตรา 77 ประกอบกับมาตรา 258 ค.ด้านกฎหมาย (1) และ (3) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

การจัดทำกฎหมายนั้นมีพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 เพื่อตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายตามหมวด 3 การตรวจสอบเนื้อหาของร่างกฎหมาย มาตรา 21 ได้บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐต้องตรวจสอบและพิจารณาจัดทำร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ 9 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) สอดคล้องและไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยในกรณีที่เป็นการจัดทำร่างพระราชบัญญัติหรือประมวลกฎหมายต้องสอดคล้องและไม่ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วย

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และไม่ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 3 ว่าด้วยเรื่องของสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 26 บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุและจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิไว้ด้วย” ซึ่งการกำหนดกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนจึงต้องมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนชัดเจนและไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว ซึ่งโดยสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

2) สอดคล้องและไม่ขัดหรือแย้งกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ

ยุทธศาสตร์ชาติที่ 1 ด้านความมั่นคง ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีอยู่เดิมได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง และช่วยเหลือประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น การก่อการร้าย อาชญากรรมทางไซเบอร์ การค้ามนุษย์การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การลักลอบค้าสินค้าเถื่อน การค้าและ การแพร่ระบาดของยาเสพติด

กฎหมายต้นแบบ มีความสอดคล้องและไม่ขัดหรือแย้งกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ กับนโยบายของรัฐบาลด้านการรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ ที่มุ่งป้องกันและปราบปรามเสพติด และอาชญากรรมพิเศษ (นโยบายของรัฐบาล ข้อ 2) และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2562-2565) ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และความมั่นคงของชาติ โดยร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนและไม่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจนเกินสมควร ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2562-2565) ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนภายในประเทศในปัจจุบันและในอนาคต และเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3) ต้องสอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนกำหนดหลักเกณฑ์ในการบังคับใช้กฎหมายให้ชัดเจนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อให้มีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพภายใต้หลักนิติธรรม ตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Corporate) ในหลักการประสิทธิภาพและหลักนิติธรรม

4) ยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เป็นการแก่ประชาชน กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนถือเป็นกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมที่บัญญัติขึ้นแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่เพื่อให้มีความเหมาะสมต่อการพัฒนา กฎหมายวิธีพิจารณาความคดีสิทธิมนุษยชน โดยมีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน และกฎหมายไม่มีลักษณะที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจนเกินสมควร ในทางกลับกันในการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนถือเป็นกฎหมายที่บัญญัติให้มีความชัดเจนในการจัดทำกฎหมายจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนเพื่อนำไปใช้บังคับอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

5) ไม่ใช่ระบบอนุญาต เว้นแต่มีเหตุจำเป็นเพื่อรักษาประโยชน์ของประเทศชาติหรือประชาชนหรือมีกรณีจำเป็นไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ ในกรณีที่จำเป็นต้องมีระบบอนุญาต การกำหนดระยะเวลาหรือขั้นตอนในการพิจารณายื่นคำขออนุญาตดำเนินการต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงหลักการและสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนเป็นกฎหมายที่กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของศาลสิทธิมนุษยชนให้ชัดเจน และเป็น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของประชาชน

6) ไม่ใช่ระบบคณะกรรมการ เว้นแต่เพื่อกำหนดนโยบาย หรือกำกับ หรือกำหนด หลักเกณฑ์หรือเพื่อการอื่นที่จำเป็น ทั้งนี้ ในกรณีที่น่าระบบคณะกรรมการมาใช้ ให้ระบุให้ชัดเจน ด้วยว่ามติของคณะกรรมการผูกพันหน่วยงานที่มีผู้แทนเป็นกรรมการ โดยตำแหน่งด้วย

7) การมีบทบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีดุลยพินิจในการออกคำสั่งทางปกครองหรือ ดำเนินกิจการทางปกครอง ให้กระทำได้เท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ ในกรณีที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมี ดุลยพินิจให้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลยพินิจและระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ เป็นสาระสำคัญไว้ในร่างกฎหมายให้ชัดเจน

8) การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดใด ให้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(ก) การกระทำนั้นต้องกระทบต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยของประเทศ ความ สงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง และมีผลกระทบต่อส่วนรวม

(ข) เป็นกรณีไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างได้ผล

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิ มนุษยชนเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิ มนุษยชนเป็นการใช้อำนาจรัฐต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยของประเทศ ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง และมีผลกระทบต่อส่วนรวม

9) หลักเกณฑ์อื่นตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

จากการตรวจสอบกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธี พิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนตามหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายเพื่อตรวจสอบความจำเป็นในการ ตรากฎหมายทั้ง 9 หลักการนี้ พบว่าไม่ได้ขัดแย้งกับหลักเกณฑ์ทั้ง 9 ข้อ แต่อย่างใด

5.3.2 โครงสร้างกฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธี พิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน

การจัดทำกฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดี สิทธิมนุษยชนมีประเด็นเนื้อหาสาระสำคัญนำมาจากคำตอบที่ได้จากการวิเคราะห์ในบทที่ 4 และมิ การทำการมีส่วนร่วมออกแบบ และร่วมออกแบบ (Participatory Design, CO-Design) ในบทที่ 5 มา จัดทำเป็นร่างกฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิ

มุษยชน เพื่อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ. .... เพื่อนำเอาร่างที่ได้จัดทำมานั้นไปสู่การสัมมนารับฟังความคิดเห็น (Hearing) จากองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประชาชน ผู้มีส่วนได้เสียเพื่อนำเอาข้อวิพากษ์ที่ได้มานำไปสู่การจัดทำร่างกฎหมายที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและเหมาะสมที่จะเป็นกฎหมายที่สามารถนำไปบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนที่ได้จากการวิเคราะห์ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่แตกต่าง พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ใหม่เพื่อร่างกฎหมายการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน ดังนี้

โครงสร้างของร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ. .... ประกอบด้วยโครงสร้างดังนี้

หมวด 1 บททั่วไป

หมวด 2 กระบวนพิจารณาคดีของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ส่วนที่ 1 บททั่วไป

ส่วนที่ 2 การสืบสวน

ส่วนที่ 3 การสอบสวน

ส่วนที่ 4 การฟ้องคดี

ส่วนที่ 5 การพิจารณาคดีของศาล

ส่วนที่ 6 การคุ้มครองผู้เสียหายและพยาน

ส่วนที่ 7 การเยียวยา การชดใช้คืน และการฟื้นฟู

หมวด 3 คำพิพากษาและคำสั่งของศาล

หมวด 4 บทเฉพาะกาล

5.3.3 กฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน

รูปแบบกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและสิทธิมนุษยชนที่ได้ทำการวิเคราะห์ และการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่แตกต่าง พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ใหม่เพื่อร่างกฎหมายการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน ดังนี้

จากคำตอบที่ได้มาจากการวิจัยได้สิทธิที่สมควรจะกำหนดไว้ในกฎหมายเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนทั้งหมด 13 ข้อ ได้แก่

1. หลักการและเหตุผลในการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน
  2. สถานภาพและสถานที่ตั้งของศาลสิทธิมนุษยชน
  3. ขอบเขตอำนาจหน้าที่ศาลสิทธิมนุษยชน
  4. ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน
  5. ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน
  6. หน่วยงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน
  7. องค์คณะตุลาการ
  8. คุณสมบัติของตุลาการ
  9. กระบวนการพิจารณาคดี
  10. การคุ้มครองผู้เสียหายและพยาน
  11. การเยียวยา การชดเชยคืน และการฟื้นฟู
  12. การอุทธรณ์คำพิพากษา
  13. คำพิพากษาของศาล และคำสั่งของศาล
- โดยมีเนื้อหาสาระของแต่ละข้อดังนี้

1. หลักการและเหตุผลในการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน ควรกำหนดว่า สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพของมนุษย์ ซึ่งเป็นสากลและนิรันดรตามธรรมชาติ และด้วยเหตุนี้จึงต้องได้รับความคุ้มครอง ความเคารพ การเกื้อหนุน และไม่อาจเพิกเฉย ถูกรอนหรือการยึดถือไว้โดยบุคคลใด ๆ ก็ตาม ในการมีส่วนร่วมเพื่อรักษาสันติภาพของประชาชน และการปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนที่ได้รับรองไว้ในหนังสือสัญญาระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีพันธกรณี และเพื่อการคุ้มครอง ความเชื่อมั่น ความยุติธรรม และความรู้สึกรับรองต่อความมั่นคงทั้งต่อปัจเจกบุคคล และสังคม จึงมีความจำเป็นที่จะบัญญัติกฎหมายจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนเพื่อจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชน (Human Rights Court) ต่อไป

2. สถานภาพและสถานที่ตั้งของศาลสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดให้ศาลสิทธิมนุษยชนเป็นศาลถาวรหรือศาลประจำ (Permanent court) มิใช่รูปแบบของคณะกรรมการหรือมิใช่ศาลเฉพาะกิจ (Ad hoc tribunal)

3. ขอบเขตอำนาจหน้าที่ศาลสิทธิมนุษยชน ให้พิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนได้แก่ประเภทคดีการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะให้รวมถึงอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และอาชญากรรมที่กระทำต่อมนุษยชาติด้วยโดยอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

นอกจากคดีดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ถ้าคณะตุลาการผู้ตรวจรับคดีเห็นว่าเป็นคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ให้รับไว้พิจารณา

4. ผู้มีสิทธิฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ผู้เสียหาย) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) และอัยการสูงสุด

5. ระบบการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนให้ใช้ระบบการพิจารณาแบบไต่สวน

6. หน่วยงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.)

7. องค์คณะตุลาการ ประกอบด้วยตุลาการ 3 คน

8. คุณสมบัติของตุลาการ ประกอบด้วย ตุลาการ 2 คน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่ง และผู้เชี่ยวชาญ 1 คน

9. กระบวนการพิจารณาคดี โดยให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจสืบสวน สอบสวน และการออกหมายอาญาเพื่อประโยชน์ในการค้นหาพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี

10. การคุ้มครองผู้เสียหายและพยาน โดยกำหนดรูปแบบของการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมในการดำเนินการคุ้มครอง

11. การเยียวยา การชดใช้คืน และการฟื้นฟู โดยให้เพิ่มอำนาจให้แก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เป็นผู้มีอำนาจในการเรียกร้อยค่าเสียหายเพื่อการเยียวยา ชดใช้คืน และการฟื้นฟู

12. การอุทธรณ์คำพิพากษา โดยกำหนดให้การพิจารณาพิพากษาคดีสิทธิมนุษยชนให้เป็นที่สุดไม่อาจอุทธรณ์คำพิพากษาได้ เพราะกรณีนี้เป็นการฟ้องคดีโดยรัฐและมีองค์กรของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องจึงต้องให้สิ้นสุดคดีในการพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนดังกล่าว

13. คำพิพากษาของศาล และคำสั่งของศาล กำหนดคำพิพากษาและคำสั่งของศาลผูกพันหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานของรัฐ องค์กรนิติบัญญัติ บริหารและองค์กรตุลาการที่จะต้องปฏิบัติตามและพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

ดังนั้น (ร่าง) กฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนที่จัดทำนี้เป็นกฎหมายลำดับพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดทำกฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ. .... โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) กฎหมายประเทศไทยที่นำมาเป็นรูปแบบในการยกร่างกฎหมายในการจัดทำพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางในการนำมาสู่การร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน

2) รูปแบบ (Model) ในการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนและกฎหมายของระหว่างประเทศ โดยผู้วิจัยนำเอาศาลสิทธิมนุษยชนแห่งทวีปยุโรป (European Court of Human Rights: ECHR) คณะกรรมการและศาลสิทธิมนุษยชนทวีปอเมริกา (Inter-American Commission on Human Rights: IACHR) ศาลยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนแห่งทวีปแอฟริกา (African Court of Justice and Human Rights) และศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Criminal Court: ICJ) เป็นแนวทางวิเคราะห์ในส่วนของรูปแบบการพิจารณาคดีและศาลสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศ

3) รูปแบบ (Model) ในการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนและกฎหมายของกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ รูปแบบการพิจารณาคดีและศาลสิทธิมนุษยชนของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Human Rights Court of Indonesia)

จากแนวทางการจัดทำกฎหมายและคำตอบที่ได้จากการวิจัย ทำให้ได้ (ร่าง) กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน โดยมีจำนวน 32 มาตรา และมีโครงสร้าง ดังนี้

หมวด 1 บททั่วไป (มาตรา 4-7)

หมวด 2 กระบวนพิจารณาคดีของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (มาตรา 8-23)

ส่วนที่ 1 บททั่วไป (มาตรา 8-9)

ส่วนที่ 2 การสืบสวน (มาตรา 10-11)

ส่วนที่ 3 การสอบสวน (มาตรา 12-14)

ส่วนที่ 4 การฟ้องคดี (มาตรา 15-17)

ส่วนที่ 5 การพิจารณาคดีของศาล (มาตรา 18-20)

ส่วนที่ 6 การคุ้มครองผู้เสียหายและพยาน (มาตรา 21)

ส่วนที่ 7 การเยียวยา การชดเชยคืน และการฟื้นฟู (มาตรา 22-23)

หมวด 3 คำพิพากษาและคำสั่งของศาล (มาตรา 24-29)

หมวด 4 บทเฉพาะกาล (มาตรา 30-32)

จากประเด็นที่เป็นสาระสำคัญซึ่งนำไปสู่โครงสร้างของร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน และกระบวนการมีส่วนร่วมใน

การออกแบบกฎหมายได้นำไปสู่การจัดทำกฎหมายต้นแบบ (Model Law) จากนั้นนำไปสู่การจัดทำกฎหมายต้นแบบในรายละเอียดกำหนดเป็นมาตรา รวมทั้งสิ้น จำนวน 32 มาตรา แล้วจึงนำไปปรับปรุงความคิดเห็น

ตาราง 5.5 ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
1	พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ...”	เพื่อให้เป็นกฎหมายเชิงกระบวนการหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความให้ไปสู่สิทธิที่ได้รับรองไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ
2	พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา	เพื่อให้มีการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับ
3	<p>ในพระราชบัญญัตินี้</p> <p>“สิทธิมนุษยชน” หมายความว่า สิทธิที่ได้รับตามธรรมชาติที่เป็นสาระสำคัญและมนุษย์ที่ต้องได้รับการเคารพ การเกิดพลไว้สูงสุด และประชาชนทุกคน ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ระเบียบ กฎข้อบังคับ เพื่อที่จะปกป้องศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์</p> <p>“การละเมิดสิทธิมนุษยชน” หมายความว่า การกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามหลักกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน</p> <p>“คดีละเมิดสิทธิมนุษยชน” หมายความว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะตามหลักกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และให้หมายความรวมถึง คดีละเมิดสิทธิมนุษยชนตามความเห็นของตุลาการผู้รับคำร้องด้วย</p> <p>“การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรง” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่มุ่งทำลายหรือทำลายล้างกลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อชาติ หรือกลุ่มศาสนา และให้หมายความรวมถึง การกระทำที่เกิดขึ้นส่วนใดส่วนหนึ่งอย่างกว้างขวางหรือเป็นระบบการโจมตีโดยตรงต่อพลเรือนในทุกรูปแบบ</p>	เพื่อการให้คำนิยามความหมายเฉพาะสำหรับกฎหมายฉบับนี้ เพื่อกำหนดขอบเขตของกฎหมายให้มีความชัดเจนและสร้างความเข้าใจ

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
	<p>“การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีลักษณะเฉพาะ” หมายความว่า การกระทำต่อสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่พึงสงวนไว้ของมนุษย์ทุกคน และรักษาไว้มิให้บุคคลอื่นมาล่วงละเมิดได้</p> <p>“การสอบสวน” หมายความว่า กระบวนการดำเนินคดีเพื่อระบุตัวบุคคลหรือสิ่งอื่นใดของเหตุการณ์ที่สงสัยว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะ โดยการสอบสวนตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้</p> <p>“ศาล” หมายความว่า ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>	
หมวด 1 บททั่วไป		
4	ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษตามเขตอำนาจทั่วไปของศาลรัฐธรรมนูญ	เพื่อให้เห็นว่าศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษในศาลรัฐธรรมนูญและเป็นศาลถาวรมิใช่ศาลเฉพาะคดี
5	ศาลมีอำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะ	เพื่อกำหนดเขตอำนาจ (Jurisdiction) ของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและบุคคลผู้สามารถใช้สิทธิฟ้องต่อศาลสิทธิมนุษยชน
6	การพิจารณาและวินิจฉัยคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนห้ามมิให้ดำเนินการกับบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี นับแต่วันกระทำความผิด เว้นแต่เป็นการกระทำละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะ	เพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก
7	การละเมิดสิทธิมนุษยชนให้หมายความรวมถึงอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และอาชญากรรมที่กระทำต่อมนุษยชาติด้วย	เพื่อกำหนดคำจำกัดความของการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะ

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
หมวด 2 กระบวนการพิจารณาคดีของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ		
ส่วนที่ 1 บททั่วไป		
8	<p>วิธีพิจารณาคดีใดที่พระราชบัญญัตินี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการจับ การค้น การควบคุมตัว การปล่อยตัวชั่วคราว มาใช้บังคับโดยอนุโลม</p>	<p>เพื่อเป็นการอุดช่องว่างทางกฎหมายในกระบวนการพิจารณาความโดยถือว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกระบวนการพิจารณากฎหมายทั่วไป และให้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนเป็นกฎหมายเฉพาะ</p>
9	<p>คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจยื่นคำขอต่อศาลเพื่อออกหมายจับให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสอบสวนบุคคลใด ๆ ที่มีหลักฐานเบื้องต้นเพียงพอที่จะสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะ</p> <p>ให้พนักงานสอบสวนทำการจับกุมตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งตามคำสั่งของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติโดยให้ระบุผู้ต้องสงสัยตามหมายจับเกี่ยวกับตัวตนตามข้อสงสัย เหตุแห่งการจับ และพื้นที่ของการสอบสวน พร้อมกับอธิบายพอสังเขปของการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะและมีข้อสงสัยว่าได้กระทำความผิด และให้แจ้งการจับผู้ต้องสงสัยไปยังครอบครัวของผู้ต้องหาหรือภายหลังที่ได้จับกุม</p>	<p>เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่แก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการจับกุมเพื่อประกอบการรวบรวมพยานหลักฐานและกำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
ส่วนที่ 2 การสืบสวน		
10	<p>การสืบสวนในคดีการละเมิดสิทธิมนุษยชนต้องดำเนินการโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหรือหน่วยงานมอบหมาย</p> <p>ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอาจดำเนินการแต่งตั้งผู้สืบสวนเฉพาะเรื่อง ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานของรัฐและ/หรือมีองค์ประกอบเป็นหน่วยงานภาครัฐก็ได้</p> <p>ในการรับตำแหน่งของพนักงานสืบสวนเฉพาะเรื่องต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) เป็นผู้มีสัญชาติไทย (2) มีอายุไม่น้อยกว่า 40 ปี และต้องไม่เกิน 65 ปี (3) จบการศึกษาปริญญาโททางกฎหมาย เนติบัณฑิตไทยหรือเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นกรณีเฉพาะ (4) มีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง (5) เป็นผู้ที่มีความมั่นคง ซื่อสัตย์ ยุติธรรมและมีคุณลักษณะที่ดี และ (6) มีความรู้และมีความเป็นห่วงเป็นใยต่อสิทธิมนุษยชน 	<p>เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ คุณสมบัติ และหลักเกณฑ์ในการสืบสวน</p>
11	<p>การสืบสวนที่ระบุไว้ในมาตรา 10 ต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ได้รับข้อค้นพบและแจ้งไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยระยะเวลาดังกล่าวอาจขยายได้ไม่เกิน 90 วัน โดยประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p> <p>ถ้าระยะเวลาตามวรรคหนึ่งสิ้นสุดลงก่อนการสืบสวนเสร็จสมบูรณ์ การสืบสวนอาจขยายระยะเวลาได้ไม่เกิน 60 วัน โดยประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p> <p>ถ้าช่วงระยะเวลาตามวรรคสองและวรรคสามสิ้นสุดลง ถ้าปรากฏว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอหรือไม่พบการกระทำความผิดที่ได้รับจากผลการสืบสวน ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจออกคำสั่งให้ยุติการสืบสวนก็ได้</p> <p>เมื่อมีการออกคำสั่งให้ยุติการสืบสวน อาจมีการสืบสวนใหม่ได้ถ้ามีพยานพินิจเพิ่มเติมหรือพยานหลักฐานใหม่สนับสนุนข้อค้นพบการสืบสวน</p> <p>ในกรณีที่การสืบสวนสิ้นสุดตามคำสั่งของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่ได้รับการยอมรับโดยผู้เสียหาย หรือครอบครัว</p>	<p>เพื่อกำหนดกรอบระยะเวลาในการสืบสวน และหลักเกณฑ์การตรวจสอบการสืบสวน</p>

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
	<p>ผู้เสียหายหรือครอบครัวตามสายโลหิตหรือโดยการสมรส ย่อมมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องต่อประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ถึงเหตุแห่งการที่ไม่สมควรยุติการสืบสวน ทั้งนี้ ไม่ตัดอำนาจผู้ร้องในการเสนอพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนเหตุการณ์ ไม่สมควรยุติการสืบสวนหรือเสนอพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนการสืบสวนก็ได้</p> <p>ในกรณีที่ประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นด้วยกับคำร้องตามวรรคห้า ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสืบสวนต่อไป</p> <p>ในกรณีที่ประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่เห็นด้วยกับคำร้องตามวรรคห้า ให้ประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติยกคำร้องเสีย และคำสั่งของประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้เป็นที่สิ้นสุด</p>	
ส่วนที่ 3 การสอบสวน		
12	<p>การสอบสวนต้องกระทำโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่พบ เกิด หรืออ้าง เชื่อว่า ได้เกิด หรือจากการกล่าวโทษ ความผิดละเมิดสิทธิมนุษยชน</p> <p>ในการสอบสวนตามวรรคหนึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอาจแต่งตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและหน่วยงานราชการอื่นเพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมพยานหลักฐานก็ได้</p>	<p>เพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจของหน่วยงานผู้ทำการสอบสวนและหน่วยงานร่วมทำการสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน</p>
13	<p>ในการดำเนินการสอบสวนตามมาตรา 12 ผู้สอบสวนหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจหน้าที่ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) ดำเนินการเข้าไปสอบสวนหรือตรวจสอบเหตุการณ์ที่เกิดเหตุตามลักษณะหรือขอบเขตที่สามารถสงสัยได้ตามเหตุอันสมควรของการละเมิดสิทธิมนุษยชน (2) รับรายงานหรือข้อร้องเรียนจากปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเกี่ยวกับเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนและตรวจสอบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานตามข้อร้องเรียนแม้ข้อร้องเรียนนั้นจะไม่ปรากฏชื่อ หรือสถานที่ก็ตาม (3) เรียกให้ผู้ร้องเรียน ผู้เสียหาย พยานหรือเรื่องร้องเรียนที่ต้องการและฟังคำแถลงของผู้มาให้ถ้อยคำ (4) จับ คั่น ควบคุมตัวบุคคล และยึดสิ่งของที่ประโยชน์ในการสอบสวน 	<p>เพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจของหน่วยงานผู้ทำการสอบสวนและหน่วยงานร่วมทำการสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน</p>

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
	<p>(5) ทบทวนและรวบรวมรายงานจากพื้นที่เกิดเหตุและพื้นที่อื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร</p> <p>(6) เรียกให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำเป็นลายลักษณ์อักษร หรือทำการรับรองเอกสารตามความจำเป็น</p> <p>(7) ดำเนินการใด ๆ ที่จำเป็นต่อการสอบสวน และการตรวจสอบเอกสาร ดำเนินการค้นหาและยึด ตรวจสอบสถานที่ บริเวณ อาคาร และสถานที่อื่น ๆ ที่ผู้เกี่ยวข้องได้ครอบครองหรือเป็นเจ้าของ</p>	
14	<p>ถ้าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณาแล้วว่ามี พยานหลักฐานเบื้องต้นเพียงพอว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น ให้สรุปข้อค้นพบจากการสอบสวนตามความเห็นของตนไปยัง อัยการสูงสุด</p> <p>ในกรณีที่อัยการสูงสุดได้พิจารณาข้อค้นพบตามวรรคหนึ่งแล้ว เห็นว่า มีพยานหลักฐานเพียงพอในการฟ้องคดีก็ให้ฟ้องคดีต่อศาลไป ตามเนื้อหาของคดี แต่ถ้าเห็นว่า พยานหลักฐานยังไม่เพียงพอให้แจ้ง ไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพร้อมกับแนวทางในการ ดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการสอบสวน และ จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับข้อ ค้นพบจากอัยการสูงสุด</p>	<p>เพื่อกำหนดหน่วยงานผู้มี อำนาจในการฟ้องคดี และ การสอบสวนเพิ่มเติม</p>
ส่วนที่ 4 การฟ้องคดี		
15	<p>การฟ้องร้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนต้องกระทำโดยอัยการสูงสุด ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง อัยการสูงสุดอาจแต่งตั้ง พนักงานอัยการเฉพาะคดีก็ได้</p> <p>ก่อนที่จะเข้าปฏิบัติหน้าที่พนักงานอัยการเฉพาะคดีต้องมี คุณสมบัติดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) เป็นพนักงานอัยการ (2) มีอายุไม่น้อยกว่า 40 ปี แต่ไม่เกิน 65 ปี (3) จบการศึกษาปริญญาโททางกฎหมาย เนติบัณฑิตไทยหรือ ปริญญาโทเทียบเท่าที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย (4) เป็นผู้ซึ่งมีความเข้มแข็งทั้งกายและจิตใจ (5) เป็นผู้ซึ่งมีความมั่นคง ซื่อสัตย์ ยุติธรรมและมีคุณลักษณะที่ดี และ 	<p>เพื่อกำหนดคุณสมบัติของ หน่วยงานฟ้องคดี</p>

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
	(6) มีความรู้และมีความเป็นห่วงเป็นใยต่อสิทธิมนุษยชน	
16	การฟ้องคดีตามที่ระบุไว้ในมาตรา 15 ต้องกระทำให้เสร็จสมบูรณ์ภายในไม่เกิน 70 วัน นับแต่วันที่พนักงานอัยการรับคำฟ้อง	เพื่อกำหนดเวลาในการฟ้องคดี
17	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอาจขอรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรจากอัยการสูงสุดเกี่ยวกับความคืบหน้าในการฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ได้	เพื่อให้เป็นการคานอำนาจระหว่างคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและอัยการสูงสุด
ส่วนที่ 5 การพิจารณาคดีของศาล		
18	คดีละเมิดสิทธิมนุษยชนต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การพิจารณาคดีการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามวรรคหนึ่งต้องดำเนินการโดยผู้พิพากษาศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวน 3 คน เป็นองค์คณะ ประกอบด้วย 2 คนเป็นผู้พิพากษาจากศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี และอีก 1 คนเป็นผู้พิพากษาเฉพาะคดี องค์คณะผู้พิพากษตามวรรคสองให้ผู้พิพากษาศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นหัวหน้าคณะ	เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลสิทธิมนุษยชนในการพิจารณาพิพากษาคดี
19	ผู้พิพากษาเฉพาะคดีต้องได้รับการแต่งตั้งหรือปลดออกโดยประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งผู้พิพากษาเฉพาะคดี
20	การแต่งตั้งผู้พิพากษาเฉพาะคดีต้องเป็นบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (1) เป็นผู้พิพากษาศาลยุติธรรมหรือศาลปกครอง (2) มีความซื่อสัตย์สุจริต (3) มีอายุไม่น้อยกว่า 45 ปี (4) จบการศึกษาระดับปริญญาโททางกฎหมาย เนติบัณฑิตไทย หรือปริญญาโทสาขาอื่นที่มีความเชี่ยวชาญทางกฎหมาย (5) มีสุขภาพจิตใจและร่างกายที่แข็งแรง (6) เป็นผู้ซึ่งมีความมั่นคง ซื่อสัตย์ ยุติธรรมและมีคุณลักษณะที่ดี และ (7) มีความรู้และมีความเป็นห่วงเป็นใยต่อสิทธิมนุษยชน	เพื่อกำหนดคุณสมบัติของผู้พิพากษาเฉพาะคดี

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
ส่วนที่ 6 การคุ้มครองผู้เสียหายและพยาน		
21	<p>ผู้เสียหายและพยานทุกคนผู้ถูกระงับจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน มีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองทางกายและจิตใจจากการคุกคาม การก่อวินาศกรรม ทำให้หวาดกลัว และทำร้ายโดยบุคคลใดก็ตาม</p> <p>การปกป้องตามวรรคหนึ่งให้เป็นอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ใช้บังคับและเป็นหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติโดยใช้เครื่องมือของรัฐตามอำนาจหน้าที่ของตนเพื่อสร้างให้เกิดความปลอดภัยโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และค่าใช้จ่ายในการจัดการให้ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558</p> <p>บทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการคุ้มครองพยานจะต้องอยู่ภายใต้ระเบียบของรัฐ</p>	เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานในกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน
ส่วนที่ 7 การเยียวยา การชดเชยคืน และการฟื้นฟู		
22	<p>ผู้เสียหายที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือผู้รับมรดกต้องได้รับค่าทดแทน ชดเชยคืน และการฟื้นฟู</p> <p>ค่าทดแทน ค่าชดเชยคืน และค่าฟื้นฟูตามวรรคหนึ่งต้องกำหนดไว้ในคำวินิจฉัยของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p> <p>บทบัญญัติว่าด้วยค่าทดแทน ค่าชดเชยคืน และค่าการฟื้นฟูต้องอยู่ภายใต้ระเบียบของรัฐ ทั้งนี้ให้ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 และเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการเรียกร้องค่าเสียหายแทนผู้เสียหาย</p>	เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายในทางแพ่งที่จะได้รับการเยียวยาโดยไม่ต้องนำคดีไปฟ้องคดีแพ่งอีก
23	<p>ผู้บัญชาการทหารหรือบุคคลผู้กระทำการบัญชาการต้องรับผิดชอบต่อการกระทำภายในขอบอำนาจการพิจารณาคดีของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ได้ใช้อำนาจควบคุมและสั่งการตามลักษณะของอาชญากรรมโดยไม่ถูกต้องในการใช้กองกำลัง โดยผู้บัญชาการทหารหรือบุคคลผู้กระทำการบัญชาการ หรือภายใต้พฤติการณ์ที่จะยอมรับการใช้กำลังกระทำความผิดหรือการกระทำความผิดอย่างร้ายแรงต่อบุคคลผู้อยู่ภายใต้บังคับ</p> <p>ทหาร ตำรวจและพลเรือนมีหน้าที่รับผิดชอบในการละเมิดสิทธิมนุษยชน อันเกิดจากการกระทำผิดตามคำสั่งและควบคุมในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชาที่เป็นผลมาจากการกระทำตามคำสั่งหัวหน้า และ</p>	เพื่อกำหนดความผิดของผู้บัญชาการและผู้ที่อยู่ภายใต้บัญชาการ

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
	เป็นผลจากการควบคุม โดยหัวหน้าคนดังกล่าวรู้หรือควรจะได้รู้ ข้อมูลชี้ชัดว่า ผู้ได้บังคับบัญชาเป็นผู้กระทำผิดหรือก่อให้เกิดการ กระทำละเมิดสิทธิมนุษยชน	
หมวด 3 คำพิพากษาและคำสั่งของศาล		
24	<p>เมื่อการพิจารณาคดีเสร็จสิ้นลง ศาลต้องปิดกระบวนการพิจารณาคดี เพื่อทำการปรึกษาหารือและทำคำพิพากษา โดยต้องกระทำภายใน 90 วันนับแต่วันที่ปิดกระบวนการพิจารณา</p> <p>ในการปรึกษาหารือของศาลต้องบันทึกไว้ในภาพถ่ายและเก็บไว้ เป็นความลับ และตุลาการที่เป็นสมาชิกขององค์คณะตุลาการเท่านั้น ที่จะเข้าร่วมปรึกษาหารือได้</p> <p>การตัดสินใจของศาลต้องกระทำโดยเสียงข้างมากขององค์คณะที่มี อยู่</p> <p>ผู้พิพากษาของศาลคนใดที่ได้พิจารณาคดีอาจทำความเข้าใจความเห็นส่วน ของตนก็ได้หรือแสดงความเห็นแย้งก็ได้</p>	เพื่อกำหนดให้คณะตุลาการ ทำการปรึกษาหารือในทาง คดีระหว่างกันอันจะเป็น ประโยชน์ในการทำคำ พิพากษา
25	<p>การทำคำพิพากษาทุกครั้งจะต้องระบุเหตุผลเสมอ ชื่อตุลาการที่มี ส่วนในการปรึกษาหารือ</p> <p>คำพิพากษาต้องลงนามตุลาการองค์คณะทุกคนและรับรองโดย ประธานตุลาการศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและนายทะเบียนต้อง อ่าน โดยเปิดเผยในศาลและแจ้งล่วงหน้าให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องทราบ</p>	เพื่อกำหนดให้การเขียนคำ พิพากษาต้องแสดงผล ของการพิพากษา
26	คำพิพากษาของศาลให้เป็นที่สุด และผูกพันองค์กรนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ คู่ความ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เจ้าหน้าที่ของ รัฐและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง	เพื่อกำหนดขอบเขตของคำ พิพากษาของศาลสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติ
27	<p>คำพิพากษามีเนื้อหาดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) วันฟ้องคดีต่อศาล (2) ชื่อคู่กรณี (3) ชื่อตัวแทนของคู่กรณี (4) รายงานโดยย่อของกระบวนการพิจารณา (5) คำรับสารภาพของคู่กรณีและข้อเรียกร้องของคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (6) รายงานข้อเท็จจริงแห่งคดี (7) ข้อกฎหมาย 	เพื่อกำหนดรูปแบบของคำ พิพากษาของศาลสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติ

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
	(8) การปฏิบัติตามคำพิพากษา (9) คำสั่งเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย (ถ้ามี) (10) จำนวนองค์คณะตุลาการ (11) รายการเนื้อหาของคำพิพากษา (12) การกำหนดการชดใช้ความเสียหายอาจแยกต่างหากก็ได้	
28	ศาลต้องแจ้งให้คู่กรณีได้ทราบถึงผลแห่งคดี คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคำพิพากษา โดยรับรองความแท้จริงของสำเนาถูกต้องด้วย	เพื่อกำหนดหน้าที่ของศาลในการแจ้งคำพิพากษา
29	คำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดต้องเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการเผยแพร่คำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
หมวด 4 บทเฉพาะกาล		
30	การละเมิดสิทธิมนุษยชนได้เกิดขึ้นก่อนการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้จะต้องพิจารณาและวินิจฉัยโดยศาลสิทธิมนุษยชนเฉพาะคดี ศาลสิทธิมนุษยชนตามวรรคหนึ่งต้องเป็นรูปแบบตามความเห็นของประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้ศาลสิทธิมนุษยชนเฉพาะคดีตามวรรคหนึ่งอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นก่อนการบังคับใช้กฎหมาย
31	การพิจารณาคดีและกระบวนการพิจารณาของศาลสิทธิมนุษยชนเฉพาะคดีต้องเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ เป็นดุลพินิจของประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติโดยคำนึงถึงประโยชน์ของรัฐ และภาพลักษณ์ของประเทศ	เพื่อกำหนดขอบเขตของการพิจารณาคดีของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในอดีต
32	ถ้ามีการจัดตั้งศาลแล้วก็ให้มีสถานที่ควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นการเฉพาะของศาล	เพื่อกำหนดสถานที่ในการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

5.4 การรับฟังความคิดเห็น (Hearing)

การรับฟังความคิดเห็นนี้เป็นการนำเสนอผลการวิจัยและร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ. .... เพื่อให้ผู้เข้าร่วมรับฟังความคิดเห็นจากประชากรที่เป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กลุ่มประชาชนและนักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสิ้น 70 คน โดยจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นที่ห้องประชุมคอนเวนชัน ชั้น 4 อาคาร 40 ปี มหาวิทยาลัยศรีปทุม บางเขน ในวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ปรากฏผล (ดูภาพที่ 5.6)

ภาพที่ 5.6 การรับฟังความคิดเห็น

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอต่อการรับฟังความคิดเห็นที่เป็นร่างกฎหมายมีโครงสร้างของกฎหมาย จำนวน 32 มาตรานั้น ผู้เข้าร่วมรับฟังความคิดเห็นได้ร่วมวิพากษ์และให้ข้อสังเกตกับข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ให้ปรับชื่อร่างพระราชบัญญัติใหม่และเพิ่มมหัพภาคจากเดิม 3 จุดเป็น 4 จุดหลังพุทธศักราช เดิมใช้ชื่อว่า “พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิ

มนุษยชน พ.ศ. ...” เปลี่ยนเป็น “พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ....”

2. ปรับเรียงหมวด...และส่วนที่...ใหม่โดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับรูปแบบของการยก ร่างกฎหมายโดยนำพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559

3. ให้เพิ่มคำนิยามความหมายของคำว่า “การสืบสวน” หมายความว่า ความรวมถึงการแสวงหา ข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ได้รับมอบหมายจากพนักงาน สอบสวนได้ปฏิบัติหน้าที่ไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อได้ทราบรายละเอียดแห่งความผิด

4. ให้ปรับปรุงคำนิยามของคำว่า “การสอบสวน” ให้หมายความว่า รวมถึง การรวบรวม พยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายตามพระราชบัญญัตินี้ของพนักงานสอบสวนและผู้ได้รับ มอบหมายให้ทำการสอบสวน ซึ่งได้ทำไปเกี่ยวกับกระบวนการตามพระราชบัญญัตินี้และประเภท ความผิดที่กำหนดไว้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5. ให้เพิ่มคำนิยามความหมายของคำว่า “คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.)

6. ให้ปรับปรุงความคำนิยามความหมายของคำว่า “ศาล” จากเดิม ศาล หมายความว่า ศาล สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปลี่ยนเป็น “ศาล หมายความว่า ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน”

7. ให้ย้ายมาตรา 8 มาอยู่ในหมวด 1 บททั่วไป เกี่ยวกับการกำหนดระบบการพิจารณาคดี ของศาลสิทธิมนุษยชนว่าจะใช้ระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวนหรือระบบการพิจารณาคดีแบบ กล่าวหา

โดยมีข้อความว่า “วิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนให้ใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดย รวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้และข้อบังคับของประธานศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่ไม่ มีบทบัญญัติและข้อบังคับดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญา ในศาลแขวง รวมทั้งสิทธิของจำเลยและสิทธิของผู้ต้องหาที่มีตามกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นมา ใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้

คดีละเมิดสิทธิมนุษยชนใดมีข้อหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยวิธี พิจารณาคดียาเสพติดหรือข้อหาความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้า มนุษย์รวมอยู่ด้วยให้นำบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีดังกล่าวมาใช้บังคับแก่ข้อหา ความผิดนั้นเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้”

8. ให้เพิ่มมาตราในหมวด 1 บททั่วไป เป็นมาตรา 9 โดยให้มีข้อความดังนี้

“หากพนักงานสอบสวนอื่นได้รับเรื่องไว้ทำการสอบสวน หากความปรากฏว่าเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้จัดส่งเรื่องไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ความปรากฏแก่พนักงานสอบสวน ทั้งนี้ แม้จะเป็นคดีที่มีความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวพันรวมอยู่ด้วยก็ตาม”

9. ให้เพิ่มมาตราในหมวด 1 บททั่วไป เป็นมาตรา 10 โดยให้มีข้อความดังนี้

“ในการเปิดศาลประจำภาคให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกา”

10. มีการใช้คำว่า “ผู้พิพากษา” กับ “ตุลาการ” สลับไปสลับมาให้ผู้วิจัยเลือกที่จะใช้คำใดเพียงคำเดียว

11. ให้เพิ่มจำนวนตุลาการในมาตรา 18 จากตุลาการ 3 คน เปลี่ยนเป็น 5 คน โดยให้ตุลาการ 1 คนมาจากตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก 2 คน มาจากศาลสิทธิมนุษยชน โดยตำแหน่งและอีก 2 คนเป็นผู้พิพากษาเฉพาะคดี

12. ให้เพิ่มมาตราในส่วนที่ 2 ว่าด้วยการพิจารณาโดยมีข้อความว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยโดยใช้รูปแบบตามกฎหมายว่าด้วยการไต่สวนสาธารณะ

เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) จำเลยไม่อาจมาฟังการพิจารณาและการสืบพยานได้เนื่องจากความเจ็บป่วย หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน

(2) จำเลยเป็นนิติบุคคลและศาลได้ออกหมายจับผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นแล้วแต่ยังจับตัวมาไม่ได้

(3) จำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้วแต่ได้หลบหนีไปและศาลได้ออกหมายจับแล้วแต่ยังจับตัวมาไม่ได้

(4) ในระหว่างพิจารณาหรือสืบพยาน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาเพราะเหตุขัดขวางการพิจารณา หรือจำเลยออกไปจากห้องพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล

ในกรณีดังกล่าว เมื่อศาลพิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้ว ให้ศาลมีคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไป”

13. ให้เพิ่มมาตราในส่วนที่ 2 ว่าด้วยการพิจารณาโดยมีข้อความว่า “ให้ศาลพิจารณาและสืบพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้”

14. ให้เพิ่มมาตราในส่วนที่ 2 ว่าด้วยการพิจารณาโดยมีข้อความว่า “ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานหรือบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณา รวมทั้งมีอำนาจสั่งให้หน่วยงานหรือบุคคลใดตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม แล้วรายงานให้ศาลทราบและจัดส่งพยานหลักฐานดังกล่าวต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ศาลมอบหมาย

พยานหลักฐานที่ได้มาตามวรรคหนึ่งต้องให้ความทุกฝ่ายทราบและไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะโต้แย้งพยานหลักฐานดังกล่าว

15. ให้เพิ่มมาตราในส่วนที่ 2 ว่าด้วยการพิจารณาโดยมีข้อความว่า “เมื่ออัยการสูงสุดฟ้องคดีต่อศาลให้ศาลนำรายงานและสำนวนการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์มาเป็นหลักในการแสวงหาความจริง และอาจสืบพยานเพิ่มเติมเพื่อหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานได้ตามที่เห็นสมควร”

16. ให้เพิ่มมาตราในส่วนที่ 2 ว่าด้วยการพิจารณาโดยมีข้อความว่า “ศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้ความทุกฝ่ายทราบและให้โอกาสคู่ความตามสมควรในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว”

17. ให้ปรับปรุงการใช้คำว่า “รุนแรง” กับคำว่า “ร้ายแรง” จะเอาคำใดให้ปรับให้ไปในทิศทางเดียวกัน

18. ให้ปรับเปลี่ยนคำว่า “ร้ายแรงและมีลักษณะเฉพาะ” เป็น “ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะ”

19. ในการใช้คำว่า “ก็ได้” เป็นการใช้อุปินิจของเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะในมาตรา 12 วรรคสอง และมาตรา 15 เห็นควรเอาออกจะดีกว่ามีไว้

20. การใช้คำว่า “วรรคแรก” คณะกรรมการกฤษฎีกาได้ยกเลิกไปแล้ว ดังนั้นเห็นควรให้ใช้คำว่า “วรรคหนึ่ง” ตามแบบฟอร์มของการยกร่างกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกา

21. ควรกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนด้วยจะเป็นประโยชน์มากกว่าที่จะไม่กำหนดระยะเวลา

22. ให้ปรับปรุงมาตรา 12 วรรคหนึ่ง จาก “การสอบสวนต้องกระทำโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่พบ เกิด หรืออ้าง เชื่อว่า ได้เกิด หรือจากการกล่าวโทษความผิดละเมิดสิทธิมนุษยชน” เปลี่ยนเป็น **“คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้ และให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและผู้ที่ได้รับมอบหมายให้สอบสวนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา”**

23. ให้ปรับปรุงข้อความในมาตรา 8 และเพิ่มสิทธิของจำเลยและสิทธิของผู้ต้องหาด้วย จากเดิม “วิธีพิจารณาคดีใดที่พระราชบัญญัตินี้มิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วย การจับ การค้น การควบคุมตัว การปล่อยตัวชั่วคราว มาใช้บังคับโดยอนุโลม” ให้เปลี่ยนเป็น **“วิธีพิจารณาคดีใดที่พระราชบัญญัตินี้มิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ รวมทั้งสิทธิของจำเลยและสิทธิของผู้ต้องหาที่มีตามกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม”**

24. ปรับปรุงมาตรา 9 ให้จากเดิมมีข้อความว่า

วรรคหนึ่ง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจยื่นคำขอต่อศาลเพื่อออกหมายจับให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสอบสวนบุคคลใด ๆ ที่มีหลักฐานเบื้องต้นเพียงพอที่จะสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะ

วรรคสอง ให้พนักงานสอบสวนทำการจับกุมตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งตามคำสั่งของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติโดยให้ระบุผู้ต้องสงสัยตามหมายจับเกี่ยวกับตัวตนตามข้อสงสัย เหตุแห่งการจับ และพื้นที่ของการสอบสวน พร้อมกับอธิบายพอสังเขปของการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะและมีข้อสงสัยว่าได้กระทำความผิด และให้แจ้งการจับผู้ต้องสงสัยไปยังครอบครัวของผู้ต้องหา ก่อนหรือภายหลังที่ได้จับกุม

เปลี่ยนเป็น

“วรรคหนึ่ง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฐานะพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจยื่นคำขอต่อศาลเพื่อออกหมายเรียกและหมายอาญาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสอบสวนบุคคลใด ๆ ที่มีหลักฐานเบื้องต้นเพียงพอที่จะสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะ โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะเป็นผู้ดำเนินการเองหรือมอบหมายก็ได้”

วรรคสอง ให้หน่วยงานของรัฐที่ได้รับคำสั่งจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการตามหมายเรียกและหมายอาญาตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง โดยให้ระบุผู้ต้องสงสัยตาม

หมายจับเกี่ยวกับตัวคนตามข้อสงสัย เหตุแห่งการจับ และพื้นที่ของการสอบสวน พร้อมกับอธิบายพอสังเขปของการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะและมีข้อสงสัยว่าได้กระทำความผิด และให้แจ้งการจับผู้ต้องสงสัยไปยังครอบครัวของผู้ต้องหาหรือภายหลังที่ได้จับกุม”

25. ให้เพิ่มข้อความในมาตรา 10 วรรคสามอนุมาตรา (2) จากเดิม “มีอายุไม่น้อยกว่า 40 ปี และต้องไม่เกิน 65 ปี” ให้เพิ่มเป็น **“มีอายุไม่น้อยกว่า 40 ปี และต้องไม่เกิน 65 ปี และมีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี นับแต่วันแต่งตั้ง”**

26. ให้ปรับปรุงมาตรา 15 วรรคสามอนุมาตรา (1) จากเดิม “เป็นพนักงานอัยการ” ให้เพิ่มเติมเป็น “เป็นพนักงานอัยการจังหวัด และอัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด ข้าราชการอัยการชั้น 4 ขึ้นไป” และให้เอาอนุมาตรา (2) (3) ออก

27. ให้ปรับปรุงมาตรา 20 อนุมาตรา (1) โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองให้เพิ่มเป็นผู้พิพากษามาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี โดยมีข้อความดังนี้ “เป็นผู้พิพากษาศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี” และให้ตัดคุณสมบัติตามอนุมาตรา (3) และอนุมาตรา (4) ออก

28. ให้ปรับปรุงข้อความในมาตรา 21 วรรคหนึ่ง จากเดิม “ผู้เสียหายและพยานทุกคน ผู้ถูกระงับจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองทางกายและจิตใจจากการคุกคาม การก่อกวน ทำให้หวาดกลัว และทำร้ายโดยบุคคลใดก็ตาม” เปลี่ยนเป็น **“ผู้เสียหายและพยานทุกคนผู้ถูกระงับจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองทางกายและจิตใจจากการคุกคาม การก่อกวน ทำให้หวาดกลัว และทำร้ายโดยบุคคลใดก็ตาม ย่อมได้รับการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา”**

นอกจากนั้นให้เปลี่ยนพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 เป็นพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ในวรรคสอง และให้ตัดวรรคสามออก

29. ให้ปรับปรุงข้อความในมาตรา 22 วรรคสาม จากเดิม “บทบัญญัติว่าด้วยค่าทดแทน ค่าชดใช้คืน และค่าการฟื้นฟูต้องอยู่ภายใต้ระเบียบของรัฐ ทั้งนี้ให้ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 และเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการเรียกร้องค่าเสียหายแทนผู้เสียหาย”

เปลี่ยนเป็น

“บทบัญญัติว่าด้วยค่าทดแทน ค่าชดใช้คืน และค่าการฟื้นฟูต้องอยู่ภายใต้ระเบียบของรัฐ ทั้งนี้ให้ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและ

ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในการเรียกร้องค่าเสียหายแทนผู้เสียหาย”

30. ให้ปรับปรุงมาตรา 25 วรรคสอง โดยกำหนดให้ตุลาการเป็นผู้อ่านคำพิพากษาเองมิใช่ ให้นายทะเบียนเป็นผู้อ่านคำพิพากษา จึงใช้ข้อความว่า “คำพิพากษาต้องลงนามตุลาการองค์คณะทุกคนและรับรองโดยประธานตุลาการศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนอ่านโดยเปิดเผยในศาลและแจ้งล่วงหน้าให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องทราบ”

ดังนั้น การจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน มีข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการร่วมออกแบบคำถามวิจัย (Co-design, Participation design) มีโครงสร้างกฎหมาย 4 หมวด 32 มาตรา แต่เมื่อได้นำโครงสร้างของกฎหมายทั้ง 32 มาตรา ผู้การรับฟังความคิดเห็น (Hearing) ผลของการวิพากษ์ ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะของผู้วิพากษ์ทั้งสิ้น 30 ประเด็นดังที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้น จึงได้นำไปปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน ประกอบด้วย 4 หมวด จำนวน 39 มาตรา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หมวด 1 หมวดทั่วไป (มาตรา 4-11)

หมวด 2 ว่าด้วย สืบสวนและสอบสวน (มาตรา 12-16)

ส่วนที่ 1 การสืบสวน (มาตรา 12-13)

ส่วนที่ 2 การสอบสวน (มาตรา 14-16)

หมวด 3 ว่าด้วย วิธีพิจารณาในศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (มาตรา 17-36)

ส่วนที่ 1 การฟ้องคดี (มาตรา 17-19)

ส่วนที่ 2 การพิจารณา (มาตรา 20-27)

ส่วนที่ 3 การคุ้มครองผู้เสียหายและพยาน (มาตรา 28)

ส่วนที่ 4 การเยียวยา การชดเชยค่าเสียหาย และการฟื้นฟู (มาตรา 29-30)

ส่วนที่ 5 คำพิพากษาและคำสั่งของศาล (มาตรา 31-36)

หมวด 4 บทเฉพาะกาล (มาตรา 37-39)

โดยมีหลักการและเหตุผลในการยกร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนว่า “สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพของมนุษย์ ซึ่งเป็นสากลและนิรันดรตามธรรมชาติ และด้วยเหตุนี้จึงต้องได้รับความคุ้มครอง ความเคารพ การเทิดทูน และไม่อาจเพิกเฉย ถูกรอนหรือการขีดยื้อไว้โดยบุคคลใด ๆ ก็ตาม ในการมีส่วนร่วมเพื่อรักษาสันติภาพของประชาชน และการปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองไว้ในหนังสือสัญญา ระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีพันธกรณี และเพื่อการคุ้มครอง ความเชื่อมั่น ความยุติธรรม และ

ความรู้สึกต่อความมั่นคงทั้งต่อปัจเจกบุคคล และสังคม จึงมีความจำเป็นที่จะบัญญัติกฎหมายจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนเพื่อจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชน (The Establishment of the National Human Rights Court and Procedural Human Rights Cases) ต่อไป” โดยมีสาระสำคัญและเหตุผลในแต่ละมาตราดังตารางที่ 5.6

ตารางที่ 5.6 ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ. .... พร้อมหลักการและเหตุผล

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
1	พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ....”	เพื่อให้เป็นกฎหมายเชิงกระบวนการหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความให้ไปสู่สิทธิที่ได้รับรองไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ
2	พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา	เพื่อให้มีการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับ
3	ในพระราชบัญญัตินี้ “สิทธิมนุษยชน” หมายความว่า สิทธิที่ได้รับตามธรรมชาติที่เป็นสาระสำคัญและมนุษย์ที่ต้องได้รับการเคารพ การเทิดทูนไว้สูงสุด และประชาชนทุกคนได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ระเบียบ กฎข้อบังคับ เพื่อที่จะปกป้องศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ “การละเมิดสิทธิมนุษยชน” หมายความว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะตามหลักกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และให้หมายความรวมถึง คดีละเมิดสิทธิมนุษยชนตามความเห็นของตุลาการผู้ตรวจคำร้องและมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้พิจารณาด้วย “คดีละเมิดสิทธิมนุษยชน” หมายความว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะตามหลักกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และให้หมายความรวมถึง คดีละเมิดสิทธิมนุษยชนตามความเห็นของตุลาการผู้ตรวจคำร้องและมีคำสั่งให้รับคำร้องด้วย	เพื่อกำหนดความหมายของคำจำกัดความที่เป็นคำเฉพาะในกฎหมายเพื่อลดปัญหาการตีความ

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
	<p>“การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรง” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่มุ่งทำลายหรือทำลายล้างกลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อชาติ หรือกลุ่มศาสนา และให้หมายความรวมถึง การกระทำที่เกิดขึ้นส่วนใดส่วนหนึ่งอย่างกว้างขวางหรือเป็นระบบการ โจมตีโดยตรงต่อพลเรือนในทุก รูปแบบ</p> <p>“การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีลักษณะเฉพาะ” หมายความว่า การกระทำต่อสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่ฟังสงวน ไว้ของมนุษย์ทุกคน และรักษาไว้มิให้บุคคลอื่นมาล่วงละเมิดได้</p> <p>“การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการ ดำเนินการทั้งหลายตามพระราชบัญญัตินี้ของพนักงานสอบสวนและ ผู้ได้รับมอบหมายให้ทำการสอบสวน ซึ่งได้ทำไปเกี่ยวกับ กระบวนการตามพระราชบัญญัตินี้และประเภทความผิดที่กำหนดไว้ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน</p> <p>“ศาล” หมายความว่า ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน</p>	
หมวด 1 บททั่วไป		
4	ศาลเป็นอิสระที่ไม่ขึ้นตรงต่อศาลใด และให้มีสำนักงานเพื่อบริหาร กิจการของศาล	เพื่อให้เห็นว่าศาลสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติเป็นศาลที่ มีความเป็นอิสระพิจารณาคดี สิทธิมนุษยชน ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
5	ศาลมีอำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะ และให้หมายความรวมถึง คดีละเมิด สิทธิมนุษยชนตามความเห็นของตุลาการผู้ตรวจคำร้องและมีคำสั่ง ให้รับคำร้องไว้พิจารณาด้วย	เพื่อกำหนดเขตอำนาจ (Jurisdiction) ของศาลสิทธิ มนุษยชน แห่งชาติ และ บุคคลผู้สามารถใช้สิทธิฟ้อง ต่อศาลสิทธิมนุษยชน
6	การพิจารณาและวินิจฉัยคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนห้ามมิให้ดำเนินการ กับบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี นับแต่วันกระทำความผิด เว้นแต่เป็น การกระทำละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะ	เพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญา ว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
7	การละเมิดสิทธิมนุษยชนให้หมายความรวมถึงอาชญากรรมการค้ามนุษย์ ล้างเผ่าพันธุ์ และอาชญากรรมที่กระทำต่อสิทธิมนุษยชาติด้วย	เพื่อกำหนดคำจำกัดความของการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะ
8	การเปิดศาลประจำภาคให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกา	เพื่อกำหนดเขตอำนาจของศาลในอนาคตในการรับคดีสิทธิมนุษยชนที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย
9	วิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนให้ใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้และข้อบังคับของประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในกรณีที่ไม่มียกเว้นข้อบังคับดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง รวมทั้งสิทธิของจำเลยและสิทธิของผู้ต้องหาที่มีตามกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้คดีละเมิดสิทธิมนุษยชนใดมีข้อหาความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดียาเสพติดหรือข้อหาความคิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์รวมอยู่ด้วยให้นำบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีดังกล่าวมาใช้บังคับแก่ข้อหาความคิดนั้นเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้	เพื่อกำหนดระบบการพิจารณาคดีและเป็นบทบัญญัติอุดช่องว่างทางกฎหมายในกระบวนการพิจารณาความโดยถือว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกระบวนการพิจารณากฎหมายทั่วไปและให้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนเป็นกฎหมายเฉพาะ
10	หากพนักงานสอบสวนอื่นได้รับเรื่องไว้ทำการสอบสวน ถ้าความปรากฏว่าเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้ส่งเรื่องไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ความปรากฏแก่พนักงานสอบสวน ทั้งนี้ แม้จะเป็นคดีที่มีความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวพันรวมอยู่ด้วยก็ตาม	เพื่อกำหนดกระบวนการในการส่งคดีไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่จะเป็นหน่วยงานเดียวในการรับ

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
		การสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน
11	<p>คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฐานะพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจยื่นคำขอต่อศาลเพื่อออกหมายเรียกและหมายอาญาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสอบสวนบุคคลใด ๆ ที่มีหลักฐานเบื้องต้นเพียงพอที่จะสงสัยว่าเป็นผู้กระทำผิดละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะ โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะเป็นผู้ดำเนินการเองหรือมอบหมายก็ได้</p> <p>ให้หน่วยงานของรัฐที่ได้รับคำสั่งจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการตามหมายเรียกและหมายอาญาตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งโดยให้ระบผู้ต้องสงสัยตามหมายจับเกี่ยวกับตัวคนตามข้อสงสัย เหตุแห่งการจับ และพื้นที่ของการสอบสวน พร้อมกับอธิบายพอสังเขปของการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะและมีข้อสงสัยว่าได้กระทำความผิดและให้แจ้งการจับผู้ต้องสงสัยไปยังครอบครัวของผู้ต้องหา ก่อนหรือภายหลังที่ได้จับกุม</p>	<p>เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่แก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการรวบรวมพยานหลักฐานและกำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>
หมวด 2 ว่าด้วย สืบสวนและสอบสวน ส่วนที่ 1 การสืบสวน		
12	<p>การสืบสวนคดีการละเมิดสิทธิมนุษยชนต้องกระทำโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย</p> <p>ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอาจดำเนินการแต่งตั้งผู้สืบสวนเฉพาะเรื่อง ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานของรัฐและ/หรือมีองค์กรประกอบเป็นหน่วยงานภาครัฐก็ได้</p> <p>ในการรับตำแหน่งของพนักงานสืบสวนเฉพาะเรื่องต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย (2) มีอายุไม่น้อยกว่า 40 ปี และต้องไม่เกิน 65 ปี และมีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี นับแต่วันแต่งตั้ง (3) จบการศึกษาระดับปริญญาโททางกฎหมาย เนติบัณฑิตไทยหรือเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นกรณีเฉพาะ (4) มีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง 	<p>เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่คุณสมบัติ และหลักเกณฑ์ในการสืบสวน</p>

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
	(5) เป็นผู้ที่มีความมั่นคง ซื่อสัตย์ ยุติธรรมและมีคุณลักษณะที่ดี และ (6) มีความรู้และมีความเป็นห่วงเป็นใยต่อสิทธิมนุษยชน	
13	<p>การสืบสวนที่ระบุไว้ในมาตรา 12 ต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ได้รับข้อค้นพบและแจ้งไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยระยะเวลาดังกล่าวอาจขยายได้ไม่เกิน 90 วัน โดยประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p> <p>ถ้าระยะเวลาตามวรรคหนึ่งสิ้นสุดลงก่อนการสืบสวนเสร็จสมบูรณ์ การสืบสวนอาจขยายระยะเวลาได้ไม่เกิน 60 วัน โดยประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p> <p>ถ้าช่วงระยะเวลาตามวรรคสองและวรรคสามสิ้นสุดลง ถ้าปรากฏว่า พยานหลักฐานไม่เพียงพอหรือไม่พบการกระทำความผิดที่ได้รับจากผลการสืบสวน ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจออกคำสั่งให้ยุติการสืบสวน</p> <p>เมื่อมีการออกคำสั่งให้ยุติการสืบสวน อาจมีการสืบสวนใหม่ได้ถ้ามี พยานพินัยน์เพิ่มเติมหรือพยานหลักฐานใหม่สนับสนุนข้อค้นพบการสืบสวน</p> <p>ในกรณีที่การสืบสวนสิ้นสุดตามคำสั่งของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่ได้รับการยอมรับโดยผู้เสียหาย หรือครอบครัวผู้เสียหายหรือครอบครัวตามสายโลหิตหรือโดยการสมรส ย่อมมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องต่อประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ถึงเหตุแห่งการที่ไม่สมควรยุติการสืบสวน ทั้งนี้ ไม่ตัดอำนาจผู้ร้องในการเสนอพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนเหตุผลการไม่สมควรยุติการสืบสวนหรือเสนอพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนการสืบสวน</p> <p>ในกรณีที่ประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นด้วยกับคำร้องตามวรรคห้า ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสืบสวนต่อไป</p> <p>ในกรณีที่ประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่เห็นด้วยกับคำร้องตามวรรคห้า ให้ประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติยกคำร้องเสีย และคำสั่งของประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้เป็นที่สิ้นสุด</p>	<p>เพื่อกำหนดกรอบระยะเวลาในการสืบสวน และหลักเกณฑ์การตรวจสอบการสืบสวน</p>
ส่วนที่ 2 การสอบสวน		
14	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้ และให้คณะกรรมการสิทธิ	เพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจของหน่วยงานผู้ทำการสอบสวนและหน่วยงาน

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
	<p>มนุษยชนแห่งชาติและผู้ที่ได้รับมอบหมายให้สอบสวนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา</p> <p>ในการสอบสวนตามวรรคหนึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอาจแต่งตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและหน่วยงานราชการอื่นเพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมพยานหลักฐาน</p>	<p>ร่วมทำการสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน</p>
15	<p>ในการดำเนินการสอบสวนตามมาตรา 14 ผู้สอบสวนหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจหน้าที่ดังนี้</p> <p>(1) ดำเนินการเข้าไปสอบสวนหรือตรวจสอบเหตุการณ์ที่เกิดเหตุตามลักษณะหรือขอบเขตที่สามารถสงสัยได้ตามเหตุอันสมควรของการละเมิดสิทธิมนุษยชน</p> <p>(2) รับรายงานหรือข้อร้องเรียนจากปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเกี่ยวกับเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนและตรวจสอบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานตามข้อร้องเรียนแม้ข้อร้องเรียนนั้นจะไม่ปรากฏชื่อ หรือสถานที่ก็ตาม</p> <p>(3) เรียกให้ผู้ร้องเรียน ผู้เสียหาย พยานหรือเรื่องร้องเรียนที่ต้องการและฟังคำแถลงของผู้มาให้ถ้อยคำ</p> <p>(4) จับ คั่น ควบคุมตัวบุคคล และยึดสิ่งของที่ประโยชน์ในการสอบสวน</p> <p>(5) ทบทวนและรวบรวมรายงานจากพื้นที่เกิดเหตุและพื้นที่อื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร</p> <p>(6) เรียกให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำเป็นลายลักษณ์อักษรหรือทำการรับรองเอกสารตามความจำเป็น</p> <p>(7) ดำเนินการใด ๆ ที่จำเป็นต่อการสอบสวน และการตรวจสอบเอกสาร ดำเนินการค้นหาและยึด ตรวจสอบสถานที่ บริเวณอาคาร และสถานที่อื่น ๆ ที่ผู้เกี่ยวข้องได้ครอบครองหรือเป็นเจ้าของ</p>	<p>เพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจของหน่วยงานผู้ทำการสอบสวนและหน่วยงานร่วมทำการสอบสวนคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน</p>
16	<p>ถ้าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณาแล้วว่ามีพยานหลักฐานเบื้องต้นเพียงพอว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น ให้สรุปข้อค้นพบจากการสอบสวนตามความเห็นของตนไปยังอัยการสูงสุด</p>	<p>เพื่อกำหนดหน่วยงานผู้มีอำนาจในการฟ้องคดี และการสอบสวนเพิ่มเติม</p>

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
	<p>ในกรณีที่อัยการสูงสุดได้พิจารณาข้อค้นพบตามวรรคหนึ่งแล้ว เห็นว่า มีพยานหลักฐานเพียงพอในการฟ้องคดีให้ฟ้องคดีต่อศาลไป ตามเนื้อหาของคดี แต่ถ้าเห็นว่า พยานหลักฐานยังไม่เพียงพอให้แจ้ง ไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพร้อมกับแนวทางในการ ดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการสอบสวน และ จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับข้อ ค้นพบจากอัยการสูงสุด</p>	
หมวด 3 วิธีพิจารณาในศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ส่วนที่ 1 การฟ้องคดี		
17	<p>การฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนต้องกระทำโดยอัยการสูงสุด ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง อัยการสูงสุดอาจแต่งตั้ง พนักงานอัยการเฉพาะคดีพนักงานอัยการเฉพาะคดีต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) เป็นพนักงานอัยการจังหวัด อัยการจังหวัดประจำสำนักงาน อัยการสูงสุด และข้าราชการอัยการชั้น 4 ขึ้นไป (2) เป็นผู้ซึ่งมีความเข้มแข็งทั้งกายและจิตใจ (3) เป็นผู้ซึ่งมีความมั่นคง ซื่อสัตย์ ยุติธรรมและมีคุณลักษณะที่ดี และ (4) มีความรู้และมีความเป็นห่วงเป็นใยต่อสิทธิมนุษยชน 	<p>เพื่อกำหนดคุณสมบัติของ หน่วยงานฟ้องคดี</p>
18	<p>การฟ้องคดีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 17 ต้องกระทำให้เสร็จสมบูรณ์ ภายในไม่เกิน 70 วัน นับแต่วันที่พนักงานอัยการรับคำฟ้อง</p>	<p>เพื่อกำหนดเวลาในการฟ้อง คดี</p>
19	<p>คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอาจขอรายงานเป็นลายลักษณ์ อักษรจากอัยการสูงสุดเกี่ยวกับความคืบหน้าในการฟ้องคดีละเมิด สิทธิมนุษยชน</p>	<p>เพื่อให้เป็นการคานอำนาจ ระหว่างคณะกรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติและ อัยการสูงสุด</p>

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
ส่วนที่ 2 การพิจารณา		
20	<p>คดีละเมิดสิทธิมนุษยชนต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p> <p>การพิจารณาคดีการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามวรรคหนึ่งต้องดำเนินการโดยผู้พิพากษาศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวน 5 คน เป็นองค์คณะ ประกอบด้วย 1 คน เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ อีก 2 คนเป็นตุลาการศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และอีก 2 คนเป็นผู้พิพากษาเฉพาะคดี</p> <p>องค์คณะผู้พิพากษตามวรรคสองให้ผู้พิพากษาศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นหัวหน้าคณะ</p>	เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลสิทธิมนุษยชนในการพิจารณาพิพากษาคดี
21	ผู้พิพากษาเฉพาะคดีต้องได้รับการแต่งตั้งหรือปลดออกโดยประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งผู้พิพากษาเฉพาะคดี
22	เมื่ออัยการสูงสุดฟ้องคดีต่อศาลให้ศาลนำรายงานและสำนวนการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์มาเป็นหลักในการแสวงหาความจริง และอาจสืบพยานเพิ่มเติมเพื่อหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานได้ตามที่เห็นสมควร	เพื่อกำหนดขอบเขตของการสอบสวน
23	<p>การแต่งตั้งผู้พิพากษาเฉพาะคดีต้องเป็นบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้</p> <p>(1) เป็นผู้พิพากษาศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี</p> <p>(2) มีความซื่อสัตย์สุจริต</p> <p>(3) มีสุขภาพจิตใจและร่างกายที่แข็งแรง</p> <p>(4) เป็นผู้ซึ่งมีความมั่นคง ซื่อสัตย์ ยุติธรรมและมีคุณลักษณะที่ดี และ</p> <p>(5) มีความรู้และมีความเป็นห่วงเป็นใยต่อสิทธิมนุษยชน</p>	เพื่อกำหนดคุณสมบัติของผู้พิพากษาเฉพาะคดี
24	ศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและให้ออกาสู่ความตามสมควรในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว	เพื่อกำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือพยานผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนเป็นผู้ให้ความเห็นประกอบการพิจารณา

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
25	ให้ศาลพิจารณาและสืบพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมีอาจกล่าวอ้างได้	เพื่อกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน
26	ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานหรือบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณา รวมทั้งมีอำนาจสั่งให้หน่วยงานหรือบุคคลใดตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม แล้วรายงานให้ศาลทราบและจัดส่งพยานหลักฐานดังกล่าวต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ศาลมอบหมาย พยานหลักฐานที่ได้มาตามวรรคหนึ่งต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและไม่คัดสิทธิคู่ความในอันที่จะโต้แย้งพยานหลักฐานดังกล่าว	เพื่อกำหนดอำนาจของศาลในการที่จะเรียกพยานหลักฐานตามระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวน
27	การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย โดยใช้รูปแบบตามกฎหมายว่าด้วยการไต่สวนสาธารณะ เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังต่อไปนี้ (1) จำเลยไม่อาจมาฟังการพิจารณาและการสืบพยานได้เนื่องจากความเจ็บป่วย หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมีอาจกล่าวอ้างได้ เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน (2) จำเลยเป็นนิติบุคคลและศาลได้ออกหมายจับผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นแล้วแต่ยังจับตัวมาไม่ได้ (3) จำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้วแต่ได้หลบหนีไปและศาลได้ออกหมายจับแล้วแต่ยังจับตัวมาไม่ได้ (4) ในระหว่างพิจารณาหรือสืบพยาน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาเพราะเหตุขัดขวางการพิจารณา หรือจำเลยออกไปจากห้องพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล ในกรณีดังกล่าว เมื่อศาลพิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้ว ให้ศาลมีคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไป	เพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาในศาลสิทธิมนุษยชน

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
ส่วนที่ 3 การคุ้มครองผู้เสียหายและพยาน		
28	<p>ผู้เสียหายและพยานทุกคนผู้ถูกระงับจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน มีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองทางกายและจิตใจจากการคุกคาม การก่อวินาศกรรม ทำให้หวาดกลัว และทำร้ายโดยบุคคลใดก็ตาม ย่อมได้รับการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา</p> <p>การปกป้องตามวรรคหนึ่งให้เป็นอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ใช้บังคับและเป็นหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติโดยใช้เครื่องมือของรัฐตามอำนาจหน้าที่ของตนเพื่อสร้างให้เกิดความปลอดภัยโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และค่าใช้จ่ายในการจัดการให้ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ตามกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา</p>	เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานในกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน
ส่วนที่ 4 การเยียวยา การชดเชยค่าเสียหาย และการฟื้นฟู		
29	<p>ผู้เสียหายที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือผู้รับมรดกต้องได้รับค่าทดแทน ชดเชยค่าเสียหาย และการฟื้นฟู</p> <p>ค่าทดแทน ค่าชดเชยค่าเสียหาย และค่าฟื้นฟูตามวรรคหนึ่งต้องกำหนดไว้ในคำวินิจฉัยของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p> <p>บทบัญญัติว่าด้วยค่าทดแทน ค่าชดเชยค่าเสียหาย และค่าฟื้นฟูต้องอยู่ภายใต้ระบอบของรัฐทั้งนี้ให้ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ตามกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการเรียกร้องค่าเสียหายแทนผู้เสียหาย</p>	เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายในทางแพ่งที่จะได้รับการเยียวยาโดยไม่ต้องนำคดีไปฟ้องคดีแพ่งอีก

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
30	<p>ผู้บัญชาการทหารหรือบุคคลผู้กระทำการบัญชาการต้องรับผิดชอบต่อการกระทำภายในขอบอำนาจการพิจารณาคดีของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ได้ใช้อำนาจควบคุมและสั่งการตามลักษณะของอาชญากรรมโดยไม่ถูกต้องในการใช้กองกำลัง โดยผู้บัญชาการทหารหรือบุคคลผู้กระทำการบัญชาการ หรือภายใต้พฤติกรรมที่จะยอมรับการใช้กำลังกระทำความผิดหรือการกระทำความผิดอย่างร้ายแรงต่อบุคคลผู้อยู่ภายใต้บังคับ</p> <p>ทหาร ตำรวจและพลเรือนมีหน้าที่รับผิดชอบในการละเมิดสิทธิมนุษยชน อันเกิดจากการกระทำผิดตามคำสั่งและควบคุมในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชาที่เป็นผลมาจากการกระทำตามคำสั่งหัวหน้า และเป็นผลจากการควบคุมโดยหัวหน้าคนดังกล่าวรู้หรือควรจะได้รู้ข้อมูลชี้ชัดว่า ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นผู้กระทำความผิดหรือก่อให้เกิดการกระทำละเมิดสิทธิมนุษยชน</p>	<p>เพื่อกำหนดความผิดของผู้บัญชาการและผู้อยู่ภายใต้บัญชาการ</p>
ส่วนที่ 5 คำพิพากษาและคำสั่งของศาล		
31	<p>เมื่อการพิจารณาคดีเสร็จสิ้นลง ศาลต้องปิดกระบวนการพิจารณาคดีเพื่อทำการปรึกษาหารือและทำคำพิพากษา โดยต้องกระทำภายใน 90 วันนับแต่วันที่ปิดกระบวนการพิจารณา</p> <p>ในการปรึกษาหารือของศาลต้องบันทึกไว้ในภาพถ่ายและเก็บไว้เป็นความลับ และตุลาการที่เป็นสมาชิกขององค์คณะตุลาการเท่านั้นที่จะเข้าร่วมปรึกษาหารือได้</p> <p>การตัดสินใจของศาลต้องกระทำโดยเสียงข้างมากขององค์คณะที่มีอยู่</p> <p>ผู้พิพากษาของศาลคนใดที่ได้พิจารณาคดีอาจทำความเห็นส่วนตัวของตนหรือแสดงความเห็นแย้ง</p>	<p>เพื่อกำหนดให้คณะตุลาการทำการปรึกษาหารือในทางคดีระหว่างกันอันจะเป็นประโยชน์ในการทำคำพิพากษา</p>
32	<p>การทำคำพิพากษาทุกครั้งจะต้องระบุเหตุผลเสมอ ชื่อตุลาการที่มีส่วนในการปรึกษาหารือ</p> <p>คำพิพากษาต้องลงนามตุลาการองค์คณะทุกคนและรับรองโดยประธานตุลาการศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนอ่าน โดยเปิดเผยในศาลและแจ้งล่วงหน้าให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องทราบ</p>	<p>เพื่อกำหนดให้การเขียนคำพิพากษาต้องแสดงเหตุผลของการพิพากษา</p>

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
33	คำพิพากษาของศาลให้เป็นที่สุด และผูกพันองค์กรนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ คู่ความ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เจ้าหน้าที่ของ รัฐและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง	เพื่อกำหนดขอบเขตของคำ พิพากษาของศาลสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติ
34	คำพิพากษาต้องมีเนื้อหาดังต่อไปนี้ (1) วันฟ้องคดีต่อศาล (2) ชื่อคู่กรณี (3) ชื่อตัวแทนของคู่กรณี (4) รายงานโดยย่อของกระบวนการพิจารณา (5) คำรับสารภาพของคู่กรณีและข้อเรียกร้องของคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (6) รายงานข้อเท็จจริงแห่งคดี (7) ข้อกฎหมาย (8) การปฏิบัติตามคำพิพากษา (9) คำสั่งเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย (ถ้ามี) (10) จำนวนองค์คณะตุลาการ (11) รายการเนื้อหาของคำพิพากษา (12) การกำหนดการชดใช้ความเสียหายอาจแยกต่างหาก	เพื่อกำหนดรูปแบบของคำ พิพากษาของศาลสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติ
35	ศาลต้องแจ้งให้คู่กรณีได้ทราบถึงผลแห่งคดี คณะกรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติ บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคำพิพากษา โดยรับรองความแท้จริงของสำเนาถูกต้องด้วย	เพื่อกำหนดหน้าที่ของศาล ในการแจ้งคำพิพากษา
36	คำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดให้บังคับคดีโดยไม่ชักช้าและต้อง เผยแพร่ไปยังหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและในช่องทางที่ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ใน การเผยแพร่คำพิพากษาของ ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ.	หลักการและเหตุผล
หมวด 4 บทเฉพาะกาล		
37	<p>การละเมิดสิทธิมนุษยชนได้เกิดขึ้นก่อนการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้จะต้องพิจารณาและวินิจฉัยโดยศาลสิทธิมนุษยชนเฉพาะคดี</p> <p>ศาลสิทธิมนุษยชนตามวรรคหนึ่งต้องเป็นรูปแบบตามความเห็นของประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p> <p>ให้ศาลสิทธิมนุษยชนเฉพาะคดีตามวรรคหนึ่งอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>	<p>เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นก่อนการบังคับใช้กฎหมาย</p>
38	<p>การพิจารณาคดีและกระบวนการพิจารณาของศาลสิทธิมนุษยชนเฉพาะคดีต้องเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้เป็นดุลพินิจของประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติโดยคำนึงถึงประโยชน์ของรัฐและภาพลักษณ์ของประเทศ</p>	<p>เพื่อกำหนดขอบเขตของการพิจารณาคดีของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการพิจารณาคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในอดีต</p>
39	<p>ถ้ามีการจัดตั้งศาลแล้วก็ให้มีสถานที่ควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นการเฉพาะของศาล</p>	<p>เพื่อกำหนดสถานที่ในการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย</p>

5.5 ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิ

มนุษยชน พ.ศ. ....

ร่าง

พระราชบัญญัติ

จัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ....

หลักการ

ให้มีกฎหมายจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน

เหตุผล

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพของมนุษย์ ซึ่งเป็นสากลและนิรันดรตามธรรมชาติ และด้วยเหตุนี้จึงต้องได้รับความคุ้มครอง ความเคารพ การเทิดทูน และไม่อาจเพิกเฉย ลิดรอนหรือการขีดยึดถือไว้โดยบุคคลใด ๆ ก็ตาม ในการมีส่วนร่วมเพื่อรักษาสันติภาพของประชาชน และการปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนที่ได้รับรับรองไว้ในหนังสือสัญญาระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีพันธกรณี และเพื่อการคุ้มครอง ความเชื่อมั่น ความยุติธรรม และความรู้สึกรับรองความมั่นคงทั้งต่อปัจเจกบุคคล และสังคม จึงมีความจำเป็นที่จะบัญญัติกฎหมายจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนเพื่อจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชน (Human Rights Court) ต่อไป

ร่าง

พระราชบัญญัติ

จัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ....

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร

ให้ไว้ ณ วันที่.. พ.ศ. ....

เป็นปีที่ ในรัชกาลปัจจุบัน

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร มีพระราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน

จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและวิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ....”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“สิทธิมนุษยชน” หมายความว่า สิทธิที่ได้รับตามธรรมชาติที่เป็นสาระสำคัญและมนุษย์ที่ ต้องได้รับการเคารพ การเทิดทูนไว้สูงสุดและประชาชนทุกคนได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ระเบียบ กฎ ข้อบังคับ เพื่อที่จะปกป้องศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์

“การละเมิดสิทธิมนุษยชน” หมายความว่า การกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ ร้ายแรงและมีลักษณะเฉพาะและตามหลักกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

“คดีละเมิดสิทธิมนุษยชน” หมายความว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมี ลักษณะเฉพาะตามหลักกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และให้หมายความรวมถึง คดี ละเมิดสิทธิมนุษยชนตามความเห็นของตุลาการผู้ตรวจคำร้องและมีคำสั่งให้รับคำร้องด้วย

“การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรง” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่มุ่งทำลายหรือ ทำลายล้างกลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อชาติ หรือกลุ่มศาสนา และให้หมายความรวมถึง การกระทำที่เกิดขึ้น ส่วนใดส่วนหนึ่งอย่างกว้างขวางหรือเป็นระบบการโหดร้ายโดยตรงต่อพลเรือนในทุกรูปแบบ

“การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีลักษณะเฉพาะ” หมายความว่า การกระทำต่อสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวที่ พึงสงวนไว้ของมนุษย์ทุกคน และรักษาไว้มิให้บุคคลอื่นมาล่วงละเมิดได้

“การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลาย ตามพระราชบัญญัตินี้ของพนักงานสอบสวนและผู้ได้รับมอบหมายให้ทำการสอบสวน ซึ่งได้ทำไป เกี่ยวกับกระบวนการตามพระราชบัญญัตินี้และประเภทความผิดที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วย การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

“ศาล” หมายความว่า ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

“ตุลาการหรือองค์คณะตุลาการ” หมายความว่า ผู้พิพากษาศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบด้วย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง และผู้พิพากษาศาลยุติธรรมตามมาตรา 23(1)

หมวด 1

บททั่วไป

มาตรา 4 ศาลเป็นอิสระไม่ขึ้นตรงต่อศาลใด และให้มีสำนักงานเพื่อบริหารกิจการของศาล

มาตรา 5 ศาลมีอำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะ และให้หมายความรวมถึง คดีละเมิดสิทธิมนุษยชนตามความเห็นของตุลาการผู้ตรวจคำร้องและมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้พิจารณาด้วย

มาตรา 6 การพิจารณาและวินิจฉัยคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน ห้ามมิให้ดำเนินการกับบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปี นับแต่วันกระทำความผิด เว้นแต่เป็นการกระทำละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะ

มาตรา 7 การละเมิดสิทธิมนุษยชนให้หมายความรวมถึงอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และอาชญากรรมที่กระทำต่อสิทธิมนุษยชาติด้วย

มาตรา 8 ในการเปิดศาลประจำภาคให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 9 วิธีพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนให้ใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้และข้อบังคับของประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อบังคับดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง รวมทั้งสิทธิของจำเลยและสิทธิของผู้ต้องหาที่มีตามกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้คดีละเมิดสิทธิมนุษยชนใดมีข้อหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดียาเสพติดหรือข้อหาความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ายรวมอยู่ด้วยให้นำบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีดังกล่าวมาใช้บังคับแก่ข้อหาความผิดนั้นเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 10 หากพนักงานสอบสวนอื่นได้รับเรื่องไว้ทำการสอบสวน ถ้าความปรากฏว่าเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้ส่งเรื่องไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ความปรากฏแก่พนักงานสอบสวน ทั้งนี้ แม้จะเป็นคดีที่มีความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องและเกี่ยวพันรวมอยู่ด้วยก็ตาม

มาตรา 11 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฐานะพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ มีอำนาจยื่นคำขอต่อศาลเพื่อออกหมายเรียกและหมายอาญาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการ สอบสวนบุคคลใด ๆ ที่มีหลักฐานเบื้องต้นเพียงพอที่จะสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดสิทธิ มนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะ โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะเป็น ผู้ดำเนินการเองหรือมอบหมายก็ได้

ให้หน่วยงานของรัฐที่ได้รับคำสั่งจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการ ตามหมายเรียกและหมายอาญาตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งโดยให้ระบุผู้ต้องสงสัยตามหมายจับ เกี่ยวกับตัวตนตามข้อสงสัย เหตุแห่งการจับ และพื้นที่ของการสอบสวน พร้อมกับอธิบายพอสังเขป ของการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงหรือมีลักษณะเฉพาะและมีข้อสงสัยว่าได้กระทำความผิด และให้แจ้งการจับผู้ต้องสงสัยไปยังครอบครัวของผู้ต้องหา ก่อนหรือภายหลังที่ได้จับกุม

หมวด 2

สืบสวนและสอบสวน

ส่วนที่ 1

การสืบสวน

มาตรา 12 การสืบสวนคดีการละเมิดสิทธิมนุษยชนต้องกระทำโดยคณะกรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอาจดำเนินการ แต่งตั้งผู้สืบสวนเฉพาะเรื่อง ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานของรัฐและ/หรือมีองค์ประกอบเป็นหน่วยงาน ภาครัฐก็ได้

ในการรับตำแหน่งของพนักงานสืบสวนเฉพาะเรื่องต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย
- (2) มีอายุไม่น้อยกว่า 40 ปี และต้องไม่เกิน 65 ปี และมีประสบการณ์การทำงานไม่น้อย กว่า 10 ปี นับแต่วันแต่งตั้ง
- (3) จบการศึกษาระดับปริญญาโททางกฎหมาย เนติบัณฑิตไทยหรือเป็นผู้ซึ่งมีความรู้ความ เชี่ยวชาญเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นกรณีเฉพาะ
- (4) มีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง
- (5) เป็นผู้ซึ่งมีความมั่นคง ซื่อสัตย์ ยุติธรรมและมีคุณลักษณะที่ดี และ
- (6) มีความรู้และมีความเป็นห่วงเป็นใยต่อสิทธิมนุษยชน

มาตรา 13 การสืบสวนที่ระบุไว้ในมาตรา 10 ต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ได้รับข้อค้นพบและแจ้งไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยระยะเวลาดังกล่าวอาจขยายได้ไม่เกิน 90 วัน โดยประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ถ้าระยะเวลาตามวรรคหนึ่งสิ้นสุดลงก่อนการสืบสวนเสร็จสมบูรณ์ การสืบสวนอาจขยายระยะเวลาได้ไม่เกิน 60 วัน โดยประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ถ้าช่วงระยะเวลาตามวรรคสองและวรรคสามสิ้นสุดลง ถ้าปรากฏว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอหรือไม่พบการกระทำผิดที่สืบสวนได้จากรายงานการสืบสวน ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจออกคำสั่งให้ยุติการสืบสวน

เมื่อมีการออกคำสั่งให้ยุติการสืบสวน อาจมีการสืบสวนใหม่ได้ถ้ามีพยานพิสูจน์เพิ่มเติมหรือพยานหลักฐานใหม่สนับสนุนข้อค้นพบการสืบสวน

ในกรณีที่การสืบสวนสิ้นสุดตามคำสั่งของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่ได้รับการยอมรับโดยผู้เสียหาย หรือครอบครัว ผู้เสียหายหรือครอบครัวตามสายโลหิตหรือโดยการสมรสย่อมมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องต่อประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ถึงเหตุแห่งการที่ไม่สมควรยุติการสืบสวน ทั้งนี้ ไม่ตัดอำนาจผู้ร้องในการเสนอพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนเหตุผลการไม่สมควรยุติการสืบสวนหรือเสนอพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนการสืบสวน

ในกรณีที่ประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นด้วยกับคำร้องตามวรรคห้า ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสืบสวนต่อไป

ในกรณีที่ประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่เห็นด้วยกับคำร้องตามวรรคห้า ให้ประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติยกคำร้องเสีย และคำสั่งของประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้เป็นที่สุด

ส่วนที่ 2

การสอบสวน

มาตรา 14 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้ และให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้สอบสวนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

ในการสอบสวนตามวรรคหนึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอาจแต่งตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและหน่วยงานราชการอื่นเพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมพยานหลักฐาน

มาตรา 15 ในการดำเนินการสอบสวนตามมาตรา 14 ผู้สอบสวนหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(1) ดำเนินการเข้าไปสอบสวนหรือตรวจสอบเหตุการณ์ที่เกิดเหตุตามลักษณะหรือขอบเขตที่สามารถสงสัยได้ตามเหตุอันสมควรของการละเมิดสิทธิมนุษยชน

(2) รับรายงานหรือข้อร้องเรียนจากปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเกี่ยวกับเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนและตรวจสอบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานตามข้อร้องเรียนแม้ข้อร้องเรียนนั้นจะไม่ปรากฏชื่อ หรือสถานที่ก็ตาม

(3) เรียกให้ผู้ร้องเรียน ผู้เสียหาย พยานหรือเรื่องร้องเรียนที่ต้องการและฟังคำแถลงของผู้มาให้ถ้อยคำ

(4) จับ คั่น ควบคุมตัวบุคคล และยึดสิ่งของที่เป็นประโยชน์ในการสอบสวน

(5) ทบทวนและรวบรวมรายงานจากพื้นที่เกิดเหตุและพื้นที่อื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร

(6) เรียกให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำเป็นลายลักษณ์อักษรหรือทำการรับรองเอกสารตามความจำเป็น

(7) ดำเนินการใด ๆ ที่จำเป็นต่อการสอบสวน และการตรวจสอบเอกสาร ดำเนินการค้นหาค้นหาและยึด ตรวจสอบสถานที่ บริเวณ อาคาร และสถานที่อื่น ๆ ที่ผู้เกี่ยวข้องได้ครอบครองหรือเป็นเจ้าของ

มาตรา 16 ถ้าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณาแล้วว่ามีพยานหลักฐานเบื้องต้นเพียงพอว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นให้สรุปข้อค้นพบจากการสอบสวนตามความเห็นของตนไปยังอัยการสูงสุด

ในกรณีที่อัยการสูงสุดได้พิจารณาข้อค้นพบตามวรรคหนึ่งแล้วเห็นว่า มีพยานหลักฐานเพียงพอในการฟ้องคดีก็ให้ฟ้องคดีต่อศาลไปตามเนื้อหาของคดี แต่ถ้าเห็นว่า พยานหลักฐานยังไม่เพียงพอให้แจ้งไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพร้อมกับแนวทางในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการสอบสวน และจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับข้อค้นพบจากอัยการสูงสุด

หมวด 3 วิธีพิจารณาในศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ส่วนที่ 1 การฟ้องคดี

มาตรา 17 การฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนต้องกระทำโดยอัยการสูงสุด
ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง อัยการสูงสุดอาจแต่งตั้งพนักงานอัยการเฉพาะคดี
พนักงานอัยการเฉพาะคดีต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) เป็นพนักงานอัยการจังหวัด อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด และ
ข้าราชการอัยการชั้น 4 ขึ้นไป
- (2) เป็นผู้ซึ่งมีความเข้มแข็งทั้งกายและจิตใจ
- (3) เป็นผู้ซึ่งมีความมั่นคง ซื่อสัตย์ ยุติธรรมและมีคุณลักษณะที่ดี และ
- (4) มีความรู้และมีความเป็นห่วงเป็นใยต่อสิทธิมนุษยชน

มาตรา 18 การฟ้องคดีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 15 ต้องกระทำให้เสร็จสมบูรณ์ภายในไม่
เกิน 70 วัน นับแต่วันที่พนักงานอัยการรับคำฟ้อง

มาตรา 19 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอาจขอรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรจาก
อัยการสูงสุดเกี่ยวกับความคืบหน้าในการฟ้องคดีละเมิดสิทธิมนุษยชน

ส่วนที่ 2 การพิจารณา

มาตรา 20 คดีละเมิดสิทธิมนุษยชนต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยศาลสิทธิมนุษยชน
แห่งชาติ

การพิจารณาคดีการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามวรรคหนึ่งต้องดำเนินการโดยผู้พิพากษาศาล
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวน 5 คน เป็นองค์คณะ ประกอบด้วย 1 คน เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
อีก 2 คนเป็นตุลาการศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และอีก 2 คนเป็นผู้พิพากษาเฉพาะคดี

องค์คณะผู้พิพากษตามวรรคสองให้ผู้พิพากษาศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นหัวหน้า
คณะ

มาตรา 21 ผู้พิพากษาเฉพาะคดีต้องได้รับการแต่งตั้งหรือปลดออกโดยประธานศาลสิทธิ
มนุษยชนแห่งชาติ

มาตรา 22 เมื่ออัยการสูงสุดฟ้องคดีต่อศาลให้ศาลนำรายงานและสำนวนการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์มาเป็นหลักในการแสวงหาความจริง และอาจสืบพยานเพิ่มเติมเพื่อหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา 23 การแต่งตั้งผู้พิพากษาเฉพาะคดีต้องเป็นบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) เป็นผู้พิพากษาศาลยุติธรรมหรือตุลาการศาลปกครองมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี
- (2) มีความซื่อสัตย์สุจริต
- (3) มีสุขภาพจิตใจและร่างกายที่แข็งแรง
- (4) เป็นผู้ซึ่งมีความมั่นคง ซื่อสัตย์ ยุติธรรมและมีคุณลักษณะที่ดี และ
- (5) มีความรู้และมีความเป็นห่วงเป็นใยต่อสิทธิมนุษยชน

มาตรา 24 ศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและให้โอกาสคู่ความตามสมควรในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว

มาตรา 25 ให้ศาลพิจารณาและสืบพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกัน ไปจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอันอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้

มาตรา 26 ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานหรือบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณา รวมทั้งมีอำนาจสั่งให้หน่วยงานหรือบุคคลใดตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม แล้วรายงานให้ศาลทราบและจัดส่งพยานหลักฐานดังกล่าวต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ศาลมอบหมาย

พยานหลักฐานที่ได้มาตามวรรคหนึ่งต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะโต้แย้งพยานหลักฐานดังกล่าว

มาตรา 27 การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยโดยใช้รูปแบบตามกฎหมายว่าด้วยการไต่สวนสาธารณะ

เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) จำเลยไม่อาจมาฟังการพิจารณาและการสืบพยานได้เนื่องจากความเจ็บป่วย หรือมีเหตุจำเป็นอันอันมิอาจก้าวล่วงได้ เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน

(2) จำเลยเป็นนิติบุคคลและศาลได้ออกหมายจับผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นแล้วแต่ยังจับตัวมาไม่ได้

(3) จำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้วแต่ได้หลบหนีไปและศาลได้ออกหมายจับแล้วแต่ยังจับตัวมาไม่ได้

(4) ในระหว่างพิจารณาหรือสืบพยาน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาเพราะเหตุขัดขวางการพิจารณา หรือจำเลยออกไปจากห้องพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล

ในกรณีดังกล่าว เมื่อศาลพิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้ว ให้ศาลมีคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไป

ส่วนที่ 3

การคุ้มครองผู้เสียหายและพยาน

มาตรา 28 ผู้เสียหายและพยานทุกคนผู้ถูกระงับการละเมิดสิทธิมนุษยชนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองทางกายและจิตใจจากการคุกคาม การก่อกวน ทำให้หวาดกลัว และทำร้ายโดยบุคคลใดก็ตาม ย่อมได้รับการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

การปกป้องตามวรรคหนึ่งให้เป็นอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ใช้บังคับและเป็นหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติโดยใช้เครื่องมือของรัฐตามอำนาจหน้าที่ของตนเพื่อสร้างให้เกิดความปลอดภัยโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และค่าใช้จ่ายในการจัดการให้ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ตามกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

ส่วนที่ 4

การเยียวยา การชดใช้คืน และการฟื้นฟู

มาตรา 29 ผู้เสียหายซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือทายาทต้องได้รับค่าทดแทน ชดใช้คืน และการฟื้นฟู

ค่าทดแทน ค่าชดใช้คืน และค่าฟื้นฟูตามวรรคหนึ่งต้องกำหนดไว้ในคำวินิจฉัยของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

บทบัญญัติว่าด้วยค่าทดแทน ค่าชดใช้คืน และค่าการฟื้นฟูต้องอยู่ภายใต้ระเบียบของรัฐ ทั้งนี้ให้ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ตามกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการเรียกร้องค่าเสียหายแทนผู้เสียหายหรือทายาท

มาตรา 30 ผู้บังคับบัญชา ทหาร ตำรวจและพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้กระทำการแทนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำภายในขอบอำนาจการพิจารณาคดีของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ได้ใช้อำนาจควบคุมและสั่งการตามลักษณะของอาชญากรรมโดยไม่ถูกต้องในการใช้กองกำลัง โดยผู้บัญชาการทหารหรือบุคคลผู้กระทำการบัญชาการ หรือภายใต้พฤติการณ์ที่จะยอมรับการใช้กำลังกระทำความผิดหรือการกระทำความผิดอย่างร้ายแรงต่อบุคคลผู้อยู่ภายใต้บังคับ

ทหาร ตำรวจและพลเรือนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งอยู่ในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาผู้ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการละเมิดสิทธิมนุษยชน อันเกิดจากการกระทำผิดตามคำสั่งและควบคุมในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชาที่เป็นผลมาจากการกระทำตามคำสั่งหัวหน้า และเป็นผลจากการควบคุมโดยหัวหน้าคนดังกล่าวรู้หรือควรจะได้รู้ข้อมูลชี้ชัดว่า ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นผู้กระทำผิดหรือก่อให้เกิดการกระทำละเมิดสิทธิมนุษยชน

ส่วนที่ 5

คำพิพากษาและคำสั่งของศาล

มาตรา 31 เมื่อการพิจารณาคดีเสร็จสิ้นลง ศาลต้องปิดกระบวนการพิจารณาคดีเพื่อทำการปรึกษาหารือและทำคำพิพากษา โดยต้องกระทำภายใน 90 วันนับแต่วันที่ปิดกระบวนการพิจารณา

ในการปรึกษาหารือของศาลต้องบันทึกไว้ในภาพถ่ายและเก็บไว้เป็นความลับ และตุลาการที่เป็นสมาชิกขององค์คณะตุลาการเท่านั้นที่จะเข้าร่วมปรึกษาหารือได้

การตัดสินใจของศาลต้องกระทำโดยเสียงข้างมากขององค์คณะที่มีอยู่

ผู้พิพากษาของศาลคนใดที่ได้พิจารณาคดีอาจทำความเห็นส่วนตัวของตนหรือแสดงความเห็นแย้ง

มาตรา 32 การทำคำพิพากษาทุกครั้งจะต้องระบุเหตุผลเสมอ ชื่อตุลาการซึ่งมีส่วนในการปรึกษาหารือ

คำพิพากษาต้องลงนามตุลาการองค์คณะทุกคนและรับรองโดยประธานตุลาการศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนอ่านโดยเปิดเผยในศาลและแจ้งล่วงหน้าให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องทราบ

มาตรา 33 คำพิพากษาของศาลให้เป็นที่สุด และผูกพันองค์กรนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ คู่ความ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 34 คำพิพากษาต้องมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

- (1) วันฟ้องคดีต่อศาล
- (2) ชื่อคู่กรณี

- (3) ชื่อตัวแทนของคู่กรณี
- (4) รายงานโดยย่อของกระบวนการพิจารณา
- (5) คำรับสารภาพของคู่กรณีและข้อเรียกร้องของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- (6) รายงานข้อเท็จจริงแห่งคดี
- (7) ข้อกฎหมาย
- (8) การปฏิบัติตามคำพิพากษา
- (9) คำสั่งเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย (ถ้ามี)
- (10) จำนวนองค์คณะตุลาการ
- (11) รายการเนื้อหาของคำพิพากษา
- (12) การกำหนดการชดใช้ความเสียหายอาจแยกต่างหาก

มาตรา 35 ศาลต้องแจ้งให้คู่กรณีได้ทราบถึงผลแห่งคดี คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคำพิพากษาโดยรับรองความแท้จริงของสำเนาถูกต้องด้วย

มาตรา 36 คำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดให้บังคับคดีโดยไม่ชักช้าและต้องเผยแพร่ไปยังหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและในช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

หมวด 4

บทเฉพาะกาล

มาตรา 37 การละเมิดสิทธิมนุษยชนได้เกิดขึ้นก่อนการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้จะต้องพิจารณาและวินิจฉัยโดยศาลสิทธิมนุษยชนเฉพาะคดี

ศาลสิทธิมนุษยชนตามวรรคหนึ่งต้องเป็นรูปแบบตามความเห็นของประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ให้ศาลสิทธิมนุษยชนเฉพาะคดีตามวรรคหนึ่งอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มาตรา 38 การพิจารณาคดีและกระบวนการพิจารณาของศาลสิทธิมนุษยชนเฉพาะคดีต้องเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ เป็นดุลพินิจของประธานศาลสิทธิมนุษยชนแห่งชาติโดยคำนึงถึงประโยชน์ของรัฐ และภาพลักษณ์ของประเทศ

มาตรา 39 ถ้ามีการจัดตั้งศาลแล้วก็ให้มีสถานที่ควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นการเฉพาะของศาล